

METODICKÝ PORTÁL - příležitost pro učitele

sborník k závěrečné konferenci projektu Metodika II

Kolektiv autorů

Národní ústav pro vzdělávání,
školské poradenské zařízení
a zařízení pro další vzdělávání
pedagogických pracovníků (NÚV),
divize VÚP a NUOV

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Metodický portál www.rvp.cz je součástí projektu Metodika II.
Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem ČR.

Obsah

ÚVOD	9
HISTORIE METODICKÉHO PORTÁLU	11
METODICKÝ PORTÁL WWW.RVP.CZ	13
ZÁKLADNÍ KAMENY	13
STATISTIKY NÁVŠTĚVNOSTI	15
SOUČASNÁ PODOBA PORTÁLU	15
VÝVOJ METODICKÉHO PORTÁLU	16
CO SE OSVĚDČILO	17
TI, PRO KTERÉ JSME METODICKÝ PORTÁL PŘIPRAVOVALI	17
JEDNOTLIVÉ MODULY A JEJICH LOGIKA	18
JEDNOTLIVÉ MODULY METODICKÉHO PORTÁLU	20
MÍSTO ZÁVĚRU	23
VÝSLEDKY PRŮZKUMU	25
VYHODNOCENÍ PRŮZKUMU UŽIVATELSKÝCH POSTOJŮ - METODIKA II - METODICKÝ PORTÁL WWW.RVP.CZ	25
JAK MODERNÍ TECHNOLOGIE OVLIVŇUJÍ VZDĚLÁVÁNÍ	31
VÝVOJ DIDAKTICKÝCH TEORIÍ	31
VLIV TECHNOLOGIÍ NA VÝUKOVÝ PROCES	32
UPLATNĚNÍ TECHNOLOGIÍ VE VÝUKOVÉM PROCESU	33
OTEVŘENÉ PROPOJENÉ VÝUKOVÉ PROSTŘEDÍ	34
JIŽ BRZY V NAŠICH ŠKOLÁCH: TABLETY A ELEKTRONICKÉ KNIHY	37
ELEKTRONICKÉ ČTEČKY KNIH VS. TABLETY	37
ČTEČKY ELEKTRONICKÝCH KNIH	38
TABLETY	38
KONEC JEDNÉ ÉRY	38
VYUŽITÍ VE VZDĚLÁVÁNÍ	39
JEŠTĚ CHVÍLI POČKÁME?	40
METODICKÝ PORTÁL VE SLUŽBÁCH VYSOKOŠKOLSKÉ VÝUKY	43
MALÉ PROMĚNY VELKÝCH PARADIGMAT VE VZDĚLÁVÁNÍ UČITELŮ PRIMÁRNÍCH ŠKOL	43

SOUČASNÁ PODOBA VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU PRO UČITELE PRIMÁRNÍCH ŠKOL	43
OBSAHOVÉ MODULY V PROMĚNÁCH ČASU	49
AUTORSTVÍ NA METODICKÉM PORTÁLU - ODBORNÍCI VS. UŽIVATELÉ	50
RECENZNÍ PROCES - KVANTITA VS. KVALITA PŘÍSPĚVKŮ	52
STRUKTURA PORTÁLU - KOMPLEXNÍ PŘÍSTUP VS. UŽIVATELSKÁ VSTŘÍCNOST	54
JAK SE BUDOVALA KOMUNITA NA METODICKÉM PORTÁLU	57
PŘEDSTAVENÍ ÚČASTNIC ROZHOVORU	57
PRVNÍ KROKY V BUDOVÁNÍ KOMUNITNÍHO PORTÁLU	58
PÉČE O UŽIVATELE - ZÁKLADNÍ PŘEDPOKLAD ÚSPĚŠNÉHO KOMUNITNÍHO PORTÁLU	59
KONTINUUM UŽIVATELE PORTÁLU	61
ČEHO JSME CHTĚLI DOSÁHNOUT	62
ZÁVĚR	63
E-LEARNING NA METODICKÉM PORTÁLU	65
SPECIFIKA MODULU E-LEARNING	66
SEZNAM KURZŮ MODULU E-LEARNING	68
KAM KRÁČÍŠ, PORTÁLE?	75
MOŽNOSTI ROZŠÍŘENÍ CÍLOVÉ SKUPINY UŽIVATELŮ	75
MOŽNOSTI ROZŠÍŘENÍ STÁVAJÍCÍCH MODULŮ	77
MOŽNOSTI ROZŠÍŘENÍ O NOVÉ MODULY	78
ROZŠÍŘENÍ O NEMETODICKÉ PRVKY	79
CO JE POTŘEBA PRO DALŠÍ VÝVOJ?	80
REALIZAČNÍ TÝM PROJEKTU METODIKA II	81
SOUČASNÝ REALIZAČNÍ TÝM Z DIVIZE VÚP	81
SOUČASNÝ REALIZAČNÍ TÝM Z DIVIZE NÚOV	82
ZÁSTUPCI PROJEKTU ZA MŠMT	82
V PROJEKTU METODIKA II DÁLE PRACOVALI	83

Úvod

Sborník ke konferenci Metodického portálu, který právě držíte v rukou, je jedním z výstupů projektu Metodika II, v jehož rámci byl vyvíjen a provozován Metodický portál RVP.CZ.

Během tří let se týmu kolem Metodického portálu RVP.CZ podařilo vybudovat zajímavé a uživateli pozitivně vnímané médium. Na konferenci pořádané 9. listopadu 2011 jsme se pokusili shrnout základní kroky, které vedly k vybudování Metodického portálu, tak jak ho znáte dnes.

Metodický portál se stal za dobu své existence (v roce 2011 to bude již 8 let) respektovaným a živým prostředím pro učitele, kteří se jej naučili velmi aktivně používat. O tom svědčí především vysoká návštěvnost, která se v září roku 2011 ustálila na téměř 10 000 jedinečných denních návštěvách v průměru za rok včetně prázdnin, víkendů a svátků. Rozsáhlá je i komunita registrovaných uživatelů, kterých je v tuto chvíli již bezmála 13 000.

Za tyto výsledky patří dík především vám, uživatelům portálu, i všem, kteří jste uvěřili tomu, že má Metodický portál smysl, a podporujete jej. Tento sborník je podobně jako konference závěrečným, shrnujícím krokem, kterým se chceme podělit o své zkušenosti s přípravou a provozem internetového portálu na adrese www.rvp.cz a ukončit tak z našeho pohledu úspěšnou realizaci projektu, podporovaného prostředky ESF a státního rozpočtu ČR.

Věřím, že i pro vás budou přepisy přednášek, které pro vás Metodický portál RVP.CZ ve Výzkumném ústavu pedagogickém v Praze a Národním ústavu pro odborné vzdělávání (nyní jen Národní ústav pro vzdělávání – NÚV) připravil, zajímavým vhledem do dílny týmu.

Lukáš Křižko
Manažer projektu Metodika II

Historie Metodického portálu

Autor: PhDr. Stanislava Krčková

Pracoviště: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP

Klíčová slova příspěvku: Metodický portál RVP.CZ, historie portálu

Text příspěvku:

Píše se rok 2003. Ve VÚP se připravují rámcové vzdělávací programy pro předškolní, základní a gymnaziální vzdělávání. Všechny už prošly řadou připomínkových řízení a neustále se ladí. S Karlem Tomkem, který tenkrát pracoval na MŠMT jako ředitel odboru 22, jsme seděli a přemýšleli, jak učitelům pomoci s nelehkým úkolem, který na ně měl brzy padnout – s tvorbou ŠVP a pak s jejich následným zaváděním do praxe. Věděli jsme, že bude nutné vzdělávat pedagogické pracovníky, poskytovat jim informace a podporu, informovat i rodičovskou a nepedagogickou veřejnost atd.

Věděli jsme také, jak velkou cílovou skupinu před sebou máme: skoro 5 000 MŠ, přes 4 000 ZŠ a asi 400 gymnázií. Ale také jsme věděli, že nestačí jen prezenční školení a třeba e-learningové kurzy, že musíme vymyslet ještě něco jiného. Začali jsme přemýšlet o chytrém prostředí, které by nabízelo RVP v elektronické podobě. Napadlo nás, že by bylo ideální, kdyby se na něj nabalovala celá řada informací, metodik, odkazů, kdyby tam byly zveřejněny ukázky dobře zpracovaných částí ŠVP z jiných škol, námětů, úloh a jejich řešení, cvičení, projektů, nabídky seznamů literatury, odkazů na internetové stránky atd. A jako důležitou jsme viděli i možnost vzájemné výměny zkušeností mezi učiteli.

K realizaci takového plánu bylo ovšem nutné mít k dispozici potřebné mediální prostředí, které by bylo široké veřejnosti co nejsnadněji dostupné a bylo by možné je rychle a snadno aktualizovat. Proto jsme požádali MŠMT o možnost vytvořit internetový informační, metodický a vzdělávací portál pro předškolní, základní a gymnaziální vzdělávání.

Ve stejném roce (2003) porada vedení MŠMT rozhodla provést revizi koncepce Školského informačního a vzdělávacího portálu podle záměru vymezeného v dokumentu Plán II. etapy realizace státní informační politiky ve vzdělávání, který byl zpracován na základě usnesení vlády. Domluvili jsme se proto s ministerstvem, že nově vybudovaná internetová podpora pro učitele by se tak mohla stát součástí Školského vzdělávacího portálu. Začali jsme tedy budovat první komplexní internetový metodický portál, který měl školám a učitelům poskytovat informační servis, širokou metodickou podporu, vzájemnou výměnu zkušeností a nejrůznější formy dalšího vzdělávání.

The screenshot shows the PNP ZV portal interface. At the top, there is a search bar with the text "Logo" and a link "přidat na stránku VÚP". Below the search bar, there is a navigation menu with links: "Hlavní stránka", "O PNP ZV", "Prohlášení", "Kontakt", "Přidání dokumentu", "Přidání materiálu", "Přidání videa", "Přidání audio", "Přidání obrázku", "Přidání videa", "Přidání audio", "Přidání obrázku". The main content area is titled "Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání" and "TEXT DOKUMENTU". It contains a list of documents with columns for "Název", "Autor", "Datum", and "Stav". The list includes documents such as "Obsah", "Číslo C", "1. Pojetí a cíle základního vzdělávání", "2. Klíčové kompetence", "3. Vzdělávací oblasti", "3.1 Jazyk a jazyková komunikace", "3.1.1 Český jazyk a literatura", "3.1.2 Cizí jazyk", "3.2 Matematica a její aplikace", and "3.2.1 Matematika a její aplikace".

V březnu 2005 byl spuštěn pilotní provoz portálu. Obsah tvořily převážně materiály pro předškolní vzdělávání a postupně se naplňovala i sekce pro základní školy. Pilotní provoz jsme vyhodnotili a na základě zkušeností jsme připravili projekt spolufinancovaný ESF, díky kterému se od ledna 2006 mohl portál rozeběhnout už ve velkém.

Na začátku byla myšlenka, a tu dokázala skupina velmi schopných lidí (pracovníků VÚP, učitelů ze škol a ostatních autorů a recenzentů) oživit. Vybudovali společně velké dílo – Metodický portál, plný námětů, informací i zkušeností. Za to jim patří velký DÍK.

Autor: PaedDr. Karel Tomek

Pracoviště: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP

Klíčová slova příspěvku: Metodický portál RVP.CZ, vývoj portálu, moduly

Anotace (abstrakt):

Příspěvek mapuje vývoj Metodického portálu, vyvinutého a provozovaného Výzkumným ústavem pedagogickým v Praze (v závěru realizace projektu Metodika II sloučeným do Národního ústavu pro vzdělávání). Unikátní internetový multifunkční portál, realizovaný v rámci IPn s podporou ESF a státního rozpočtu ČR, je nahlížen jednak z hlediska jeho několikaletého vývoje včetně rekapitulace cílů projektu a ambicí realizačního týmu, jednak z hlediska struktury portálu, obsahu jednotlivých částí a především návštěvnosti a počtu uživatelů. Metodický portál RVP.CZ je ve všech ohledech úspěšně realizovaným produktem s celoplošným dopadem prakticky do všech oblastí vzdělávací soustavy ČR. Svůj potenciál pro profesní podporu zvyšoval postupně. Realizační tým předává zadavateli (MŠMT) plně funkční, unikátní prostředek podpory pedagogů s denní návštěvností téměř 10 000 přístupů.

Text příspěvku:

Základní kameny

Projekt Metodika a pokračující projekt Metodika II vznikly s hlavním cílem – podpořit pedagogy a být jim inspirací a oporou v nesnadném procesu zavádění inovací, který se obvykle shrnuje pod pojem „reforma vzdělávání“. Jeho nejnápadnějším projevem bylo vytvoření rámcových vzdělávacích programů a s tím související povinnost škol vytvářet si své školní vzdělávací programy. Reforma přinesla řadu novinek, výzev a její autoři si byli vědomi, že pedagogové právem očekávají rozsáhlou podporu při jejich zvládnutí. Těmito novinkami jsou především prvky typu klíčových kompetencí, průřezových témat, autoevaluace apod.

Jedním z pilířů podpory ze strany Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, který měl pedagogům v tomto snažení pomoci, se staly projekty Metodika a Metodika II. Tím, že byla využita možnost podpořit projekt prostředky Evropského sociálního fondu, v první fázi z operačního programu Rozvoj lidských zdrojů a v druhé fázi, kterou právě touto konferencí uzavíráme, z operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost, získali čeští pedagogové unikátní prostředí pro svůj profesní rozvoj. Metodický portál jako hlavní výstup projektů snese evropské i světové srovnání a v rámci českého internetu nabízí doposud nenapodobené, jedinečné a především cíleně profesně zaměřené médium.

Vzhledem k tomu, že potřeba intenzivní metodické podpory se týkala a týká každého pedagoga v České republice, jevílo se od počátku jako nejvhodnější využití prostředí strukturovaných internetových stránek odborného portálu. Na adrese www.rvp.cz tak vznikl a je provozován unikátní soubor stránek, které pokrývají podstatnou část vzdělávací problematiky a v současnosti jsou využívány a oceňovány nejen pedagogy v praxi, ale i učiteli a studenty fakult vzdělávajících učitele. Pokud bychom měli několika slovy charakterizovat Metodický portál, musíme se vrátit k jeho základním cílům. Realizační tým obou projektů, který byl vytvořen ve Výzkumném ústavu pedagogickém v Praze v roce 2005, měl zajistit jeho komplexnost, pestrost a pluralitu informací, garantovanost a kvalitu obsahu. Tisíce návštěvníků denně dokládají, že stavba vybudovaná na těchto základech plní svoji funkci dobře, je využívána a přináší užitek.

Zatímco konstrukce portálu, jeho grafická podoba, nastavení redakčních procesů, hledání autorů, recenzentů a dalších spolupracovníků, propagace portálu, to všechno bylo a je především dílem realizačního týmu, jeho obsah je v naprosté většině tvořen pedagogy z praxe. Tato myšlenka se stala zásadní charakteristikou Metodického portálu. Inovace ověřené praxí se tak prostřednictvím Metodického portálu dostávají rychle a efektivně k dispozici komukoliv, kdo se rozhodne je skrze portál vyhledat a využít. Další z charakteristik portálu jsou nejen odborné recenze příspěvků, ale i jejich formáty, které nevyžadují žádný speciální software a instalaci. Důležitým prvkem je zároveň licence, pod kterou jsou příspěvky na portálu uveřejněny. Od počátku jsme se aktivně zasazovali o zavedení nových forem licencí Creative Commons nabízejících specifické možnosti úprav práv vztahujících se k nabízenému obsahu. To umožňuje využívat publikovaný obsah zdarma bez velkých omezení. Obsah Metodického portálu je dostupný bez registrace a poplatků.

Vývojové etapy

V průběhu šesti let realizace obou projektů prošel Metodický portál, jehož základy byly položeny už v roce 2003, dynamickým vývojem, který se týkal jak změn v jeho struktuře a jednotlivých publikačních systémů, tak změn grafiky portálu a obměny získaného obsahu. Jak narůstal objem informací uložených na Metodickém portálu, byla i jeho podoba a jednotlivé funkce přizpůsobovány, tak aby byl stále naplňován hlavní cíl – podporovat pedagogy způsobem, který pro ně bude co nejpříjemnější a nejefektivnější. Nejtěžším úkolem bylo a stále je při rostoucí složitosti obsahu zajistit dobrou orientaci uživatelů ve všech částech a neustále zdokonalovat systém vyhledávání.

Jednotlivé etapy, které probíhaly za podpory obou projektů ESF, lze stručně popsat takto:

- 1. etapa – ověřovací** – ověření základní struktury portálu a fungování systémů (1/2005 – 7/2006)
- 2. etapa – stabilizační** – vytváření základního okruhu uživatelů a autorů, stabilizace systému publikování (8/2006 – 7/2007)

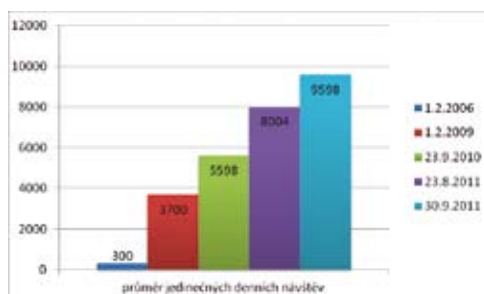
3. etapa – inovační – hledání nových možností po stránce technologické, ale i obsahové, konec hlavního přerodu nové podoby portálu s modulárním uspořádáním (8/2007 – 09/2009)

4. etapa – aplikační – stabilizace a plnění všech nově vytvořených částí a postupné zapojení dalších skupin uživatelů, dokončení vývoje některých modulů (10/2009 – 09/2011)

5. etapa – zajištění udržitelnosti – dosahování plánovaných ukazatelů a přechod portálu na režim činnosti bez podpory ze strany projektu ESF (09/2011 – 12/2011)

Statistiky návštěvnosti

Ze statistik návštěvnosti, které jsou realizovány dle nástroje Google Analytics, je patrné, že návštěvnost má stále stoupající tendenci. Na začátku roku 2006 se jednalo o cca 300 jedinečných denních návštěv, na začátku roku 2009 je návštěvnost již o řád vyšší, což v řeči čísel znamená až 3700 jedinečných denních návštěv.

V době vzniku tohoto příspěvku (září 2011) byla denní návštěvnost na téměř 10 000 jedinečných denních návštěvách v průměru za rok včetně prázdnin, svátků a víkendů.

Současná podoba portálu

Vývoj jednotlivých částí portálu postupně dospěl do struktury, která jej člení do čtyř částí, lišících se především mírou garance obsahu a jeho zaměřením.

1. První z nich je garantovaná část, ve které příspěvky před svým uveřejněním procházejí recenzním řízením. Je vybudována na nejstarší části portálu, to znamená na metodicky zaměřených článcích a digitálních učebních materiálech, doplněných o moduly Odkazy a AudioVideo.

2. Druhá, komunitní část vznikla později jako nástroj podpory vznikající komunity uživatelů Metodického portálu. Obsahuje několik modulů, které ze své podstaty nejsou recenzně regulovány. Jedná se především o moduly Diskuze, Digitální portfolia (Digifolia), Blogy a pedagogická Wiki. V této části je zároveň přidružen nástroj pro on-line semináře (webináře) a uživatelský profil se všemi svými funkcemi.
3. Třetí je tzv. vzdělávací část, která je reprezentována modulem E-learning. Jedná se o prostředí pro provozování e-learningových kurzů vyvinutých v rámci projektu.
4. Kromě předchozích částí naleznete na Metodickém portálu další aplikace, jakými jsou Evropské jazykové portfolio (EJP) a specifický modul pro podporu zavádění ICT do praxe škol Profil Škola²¹. Tyto nové aplikace bychom mohli zaštitit názvem autoevaluační nástroje.

Vývoj Metodického portálu

Metodický portál procházel v průběhu svého vývoje neustálým procesem inovací, opírajících se o prakticky nepřetržitý monitoring potřeb praxe a sledování nejnovějších trendů v oblasti ICT.

Na podzim 2008 došlo k vytvoření dlouhodobé vize rozvoje, kterou lze charakterizovat následující větou: Usilujeme o vytvoření respektovaného živého portálu, věnovaného podpoře učitelů v jejich profesi.

Je velmi příjemné konstatovat, že se realizačnímu týmu, který byl v průběhu prací doplňován a obměňován, podařilo tuto vizi naplnit. Nabízíme drobnou rekapitulaci toho, co považujeme za naplnění zmíněné vize.

- ▶ Metodický portál předkládá témata potřebná pro učitele, která zároveň reagují na společenskou poptávku a trendy ve vzdělávání.
- ▶ Každý den je publikován nový obsah, jak v garantované, tak v komunitní části.
- ▶ Jednotlivé typy příspěvků mají stanovená kritéria kvality, kterými se řídí celý redakční i editační proces.
- ▶ Podařilo se vytvořit stabilní tým spolupracovníků, recenzentů, expertů, odborných garantů.
- ▶ Komunitní část portálu se stala využívaným prostředím pro výměnu názorů a sdílení zkušeností.
- ▶ Denní návštěvnost se pohybuje aktuálně (září 2011) na úrovni téměř 10 000 jedinečných denních návštěv v průměru za rok včetně prázdnin, svátků a víkendů.
- ▶ Realizační tým využívá různých možností, jak prostřednictvím funkcí Metodického portálu nebo na setkáních s učiteli získávat zpětnou vazbu, díky které lze efektivně vyvíjet a zlepšovat portál a příspěvky.

- ▶ Při konstrukci e-learningových kurzů, které jsou prostřednictvím Metodického portálu nabízeny a realizovány, jsou využívány obsahy Metodického portálu.
- ▶ Postupně vznikla plně funkční komunita uživatelů Metodického portálu jako učící se společenství.
- ▶ Stále více ohlasů signalizuje, že se Metodický portál stal běžnou součástí vysokoškolské přípravy učitelů.
- ▶ Řada pedagogů využívá různých funkcí Metodického portálu nejen pro podporu své výuky, ale jako prostředí pro své profesní vzdělávání.

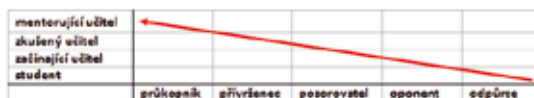
Co se osvědčilo

Vymezení realizace projektu Metodika a Metodika II vycházelo ze dvou strategických linií. První z nich můžeme charakterizovat jako naplnění obecných potřeb uživatelů, spočívajících zejména v kvalitní strukturaci obsahu. To se projevilo budováním struktury jednotlivých modulů, která se ukázala v členění a podobě portálu. Druhá strategie se váže ke specifickým potřebám uživatelů a je odvozena od jednotlivých cílových skupin uživatelů využívajících prostředí portálu. Tyto skupiny se postupně rozšiřovaly o učitele středních odborných škol, základních uměleckých škol, jazykových škol s právem státní jazykové zkoušky a o pedagogy pracující v organizacích zájmového a neformálního vzdělávání.

V rámci obou linií byl využit přístup, který je v prostředí internetových sítí označován jako web 2.0. Prakticky to znamená využití možností, které poskytuje prostředí internetu pro rozvoj lidské komunikace. Dalším aspektem, který se osvědčil, byla orientace na softwarové produkty, které jsou dostupné zdarma, tzv. Open source SW.

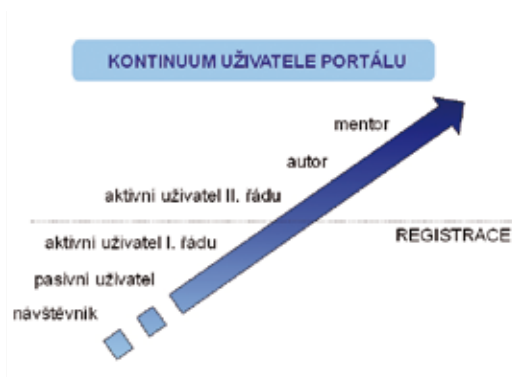
Ti, pro které jsme Metodický portál připravovali

Uživatelé jsou a vždy byli z hlediska realizačního týmu hlavním měřítkem pro veškeré inovace, změny a vývoj. Zejména v posledních třech letech se plně uplatňoval přístup, který je zachycen v následujícím grafu. Představa, která se částečně naplnila, byl postupný vývoj uživatelů Metodického portálu od prostých návštěvníků směrem k aktivním uživatelům. Přidanou hodnotou je poté přechod běžných uživatelů k autorství a bližší spolupráci na realizaci projektu.

1. míra zkušeností s učním – viz vertikální členění
2. míra přijetí změn (inovativnosti) – viz horizontální členění

Pro jednotlivé skupiny (student-průkopník, začínající učitel – pozorovatel...) byl na Metodickém portálu přizpůsobován obsah, funkce a uživatelské prostředí. Hlavním cílem bylo oslovit co největší počet učitelů ze všech výše zmíněných kategorií a nabídnout jim místo, ve kterém by se cítili dobře a získávali zde dostatek inspirace a podnětů k vlastnímu rozvoji.

Jednotlivé moduly a jejich logika

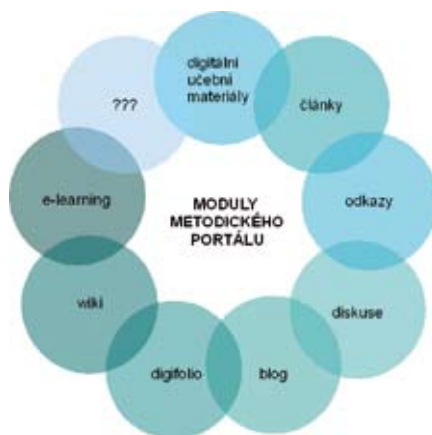
Na základě analyzování potřeb uživatelů portálu byly identifikovány základní oblasti potřeb pedagogů v praxi. Na základě zjištěných výsledků vznikl soubor nástrojů (modulů), do kterých byl získán a strukturován obsah portálu.

Kategorie	Potřeba	Modul
1	Potřebuji materiály okamžitě využitelné v hodině – testy, programy, ukázky pokusů, prezentace apod.	Digitální učební materiály
2	A) Inspiraci k výuce, co se kde daří či nedaří. Příklady dobré praxe. Ukázky projektů, které si mohu upravit. B) Stručné výtahy ze složitých věcí (analýz, výzkumů). Překlady zahraničních materiálů.	Články
3	Odkazy na zajímavé zdroje, stručné přehledy a rešerše, ať nad tím zbytečně netrávím spousty času. Chci vědět, jak určité informační zdroje hodnotí a využívají ostatní.	Odkazy
4	Chtěl bych se bavit o konkrétních tématech s kolegy, kteří řeší stejné problémy, ne na obecné rovině, ale konkrétně. Potřebuji databanku zkušeností, jak řešit klasické problémy.	Diskuze

5	Potřeboval bych šablony použitelné pro pedagogickou práci – tematický plán, evaluační nástroje apod. Prostředí, ve kterém bych si dokázal vytvořit sám nebo se podílet na tvorbě vlastních výukových materiálů.	Wiki
6	Chci mít prostor, kde bych se mohl vyjadřovat k aktuálním věcem, aniž by mi do toho někdo mluvil.	Blogy
7	Potřebuji místo, kde bych si shromažďoval svoje materiály. Nástroj, kterým si budu plánovat svůj osobní rozvoj.	Digifolio
8	Chci se učit smysluplně, aktuálně, musím se v tom, co se učím, cítit bezpečně, musím na to mít dostatek času.	E-learning

Na základě analýzy těchto potřeb byl v roce 2008 navržen nový způsob uspořádání Metodického portálu. Jeho základem se staly tzv. moduly (uvedeny v posledním sloupci tabulky; samostatné internetové stránky se specifickým obsahem a samostatným funkčním prostředím), které reagovaly na výše zmíněné potřeby uživatelů. Každý modul pak bylo možné velmi dobře přizpůsobit jak potřebám na konkrétní typ materiálu či služby, jenž nabízí, tak i specifikům cílových skupin podle vzdělávacího stupně (mateřská, základní či jiná škola) či dělení uvedeného v části cílové skupiny.

Vstupní strana portálu, která byla v průběhu let několikrát upravována, nyní nabízí přehledný vstup do prostředí jednotlivých modulů a současně přináší aktuální náměty, připomenutí a informace. Její nedílnou součástí je systém vyhledávání – tzv. full-text, který se z narůstajícího obsahu stává nejdůležitější součástí při práci s portálem.

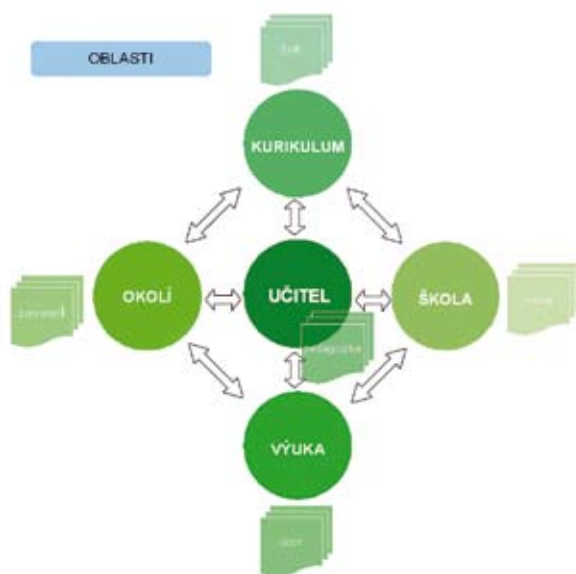

Původně plánovaná struktura Metodického portálu z roku 2008.

Jednotlivé moduly Metodického portálu

Články

Jedná se o nejstarší část portálu, která v současnosti (září 2011) nabízí v přehledném systému bezmála 5000 ks článků převážně metodického charakteru. V modulu však nalezneme i články teoretické, výstupy projektů, praktické zkušenosti z jednotlivých vyučovacích hodin i studie mapující vývoj vzdělávacích oborů. Jednotlivé články jsou hodnoceny jak recenzenty, tak uživateli systémem „hvězdiček“ a je možné o nich diskutovat. Články jsou často opatřeny přílohami v různých formátech, což je jedna ze zásadních výhod publikování na portálu. Bez nadsázky se dá říci, že učitelé mají v tomto modulu unikátní elektronickou knihovnu svého oboru. Na základě dlouhodobé zkušenosti s metodicky zaměřenými články byly připraveny ostatní moduly.

Od roku 2010 je součástí modulu i Učitelský spomocník, který vzniká ve spolupráci s Katedrou informačních technologií a technické výchovy Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

DUM - Digitální učební materiály

Je-li modul Články určen především pro vlastní rozvoj učitelů, potom má modul DUM mnohem prozaičtější cíl. Realizační tým jej zkracuje na: „Vezmi a běž.“ Učitelé v něm mají dostupnou a stále se plnící databázi materiálů použitelných přímo ve výuce. DUM se od svého startu rychle stal nejúspěšnějším modulem celého Metodického portálu. Byl po článcích prvním modulem, na kterém byly poprvé využity principy webu 2.0. Ten lze charakterizovat tak, že obsah portálu dodávají přímo uživatelé portálu a uživa-

telé jej mohou hodnotit a komentovat. Tím mimo databáze vzniká i pomyslný kvalitativní žebříček. Provoz DUM byl zahájen v únoru 2008. V současnosti (září 2011) obsahuje více než 7000 ks digitálních učebních materiálů vytvořených pedagogy pro přímé použití ve výuce. Jako jediný modul narazil na limity personálního zajištění, kdy bylo nutné v roce 2011 dočasně přerušit přijímání příspěvků, aby je bylo možné zpracovat v době vymezené pro řešení projektu. V podstatě se jedná o strukturované úložiště vzdělávacích objektů, které učitelé mohou okamžitě využít při práci v hodině na konkrétní probírané téma. Lze zde nalézt především pracovní listy a prezentace, ale také testy, video- a audionahrávky, různé pomůcky do hodiny, materiály pro interaktivní tabule, kolekce obrázků apod. Prostředí DUM je navázáno na evropské úložiště Learning Resource Exchange (LRE). Díky tomu mohou uživatelé Metodického portálu vyhledávat v dalších evropských úložištích, která jsou do projektu zapojena.

Odkazy

Postupně se v roce 2010 od modulu Články oddělil specifický modul shromažďující anotované odkazy na webové stránky s metodickým obsahem. Modul umožňuje rychlé vyhledávání informačních zdrojů pro výuku i vlastní vzdělávání. V současnosti obsahuje již více než 1500 anotovaných odkazů.

Diskuze

Již v roce 2008 bylo na Metodickém portálu zřízeno diskuzní prostředí, které se na základě potřeby vznikající komunity uživatelů portálu v roce 2009 přerodilo v současný samostatný moderovaný modul – Diskuze. K jednotlivým tématům, kterých je v současnosti (září 2011) bezmála 2 500, se skrze až 17 000 diskuzních příspěvků vyjadřuje početná komunita, která kolem tohoto prostředí vznikla. Možnost organizovat a vyhodnocovat tematické diskuze k naléhavým a významným tématům využívá i MŠMT. V roce 2011 byly realizovány rozsáhlé strukturované diskuze ke standardu učitele, ukázkovým osnovám, standardům pro základní a předškolní vzdělávání. Diskuzní fóra jsou provázána i s jinými částmi Metodického portálu. Diskuzní fóra jsou koordinována netmoderátory, kteří zajišťují jejich bezproblémový a korektní chod.

Wiki

Možnosti společné tvorby a průběžného doplňování obsahu přímo uživateli, které jsou typickými vlastnostmi wiki systémů, byly natolik lákavé, že realizační tým v roce 2009 nabídl uživatelům další modul, pedagogickou Wiki. Aktivní uživatelé získali možnost společně vytvářet výukové projekty, tematické plány nebo učební texty. Součástí tohoto modulu je otevřený přehled metod a forem výuky, pedagogický lexikon nebo i výukové objekty, jako jsou obrázky, fotografie, mapy apod. V současnosti obsahuje Wiki modul na 3 500 hesel, která pružně reagují na potřeby uživatelů.

Blogy

Elektronický zápisník – blog je dalším z fenoménů, které přinesl bouřlivý rozvoj internetu posledních let a který nebylo možné přehlédnout. Od roku 2008, kdy bylo zprovozněno blogové prostředí v modulu DUM, které se v roce 2009 přerodilo v samo-

statný modul, mají registrovaní uživatelé portálu možnost publikovat své vlastní profesní názory a eseje. Tyto příspěvky potom mohou sdílet s ostatními uživateli, získávat k nim zpětnou vazbu a díky tomu se dále rozvíjet. Ve 130 blozích je k září 2011 publikováno již více než 1000 blogových příspěvků, které se obvykle dotýkají aktuálních a inspirativních témat ve vzdělávání.

Digifolio

Trochu tajemný název skrývá modul pro tvorbu digitálních portfolií, což jsou vlastně samostatné stránky uživatele, školy, projektu nebo organizace na Metodickém portálu, na kterých je možné prezentovat libovolné informace od vlastního životopisu až po sofistikovaný multimediální obsah (videa, animace apod.). Byla zde využita další z nových možností ICT, která umožňuje ve speciálně vytvořeném prostředí modulu snadno vytvářet vlastní digitální portfolio a zpřístupňovat je dle uvážení celé nebo jeho části různým skupinám uživatelů. Od roku 2009, kdy byl modul publikován a otevřen k použití, bylo s jeho pomocí vytvořeno více než 400 digifolií. Jejich využití je nejen k vlastnímu rozvoji a sebehodnocení, uplatnění je mnohem širší, včetně prezentace projektů i přípravy na výuku.

E-learning

Modul určený k přímému vzdělávání uživatelů byl otevřen v roce 2009 a k dnešnímu dni je v něm provozováno celkem 17 e-learningových kurzů na různá témata. Výhodou tohoto systému je jeho návaznost na Metodický portál s možností využít jak jeho rozsáhlého obsahu, tak i dalších funkcí. Modul je postaven na nejrozšířenějším learning management systému (LMS) – Moodle, který umožňuje účastníkům kurzů se s ním seznámit a případně jej dále využívat pro potřeby samotných škol. Do současnosti prošlo výukou v rámci e-kurzů více než 500 účastníků.

Z hlediska organizace kurzů se jedná o kombinované tutorované studium (tzv. blended learning kurzy), kdy je studium zahájeno prezenčním setkáním účastníků. Na setkání se seznámí s obsahem, organizací studia, prostředím modulu i svými tutori. Po studiu v prostředí modulu, které je vedeno skrze elektronickou komunikaci s tutori, je kurz zakončován dalším prezenčním setkáním.

Profil Škola²¹

V roce 2010 byl na portálu otevřen modul pro podporu a rozvoj škol v oblasti ICT. V podstatě se jedná o evaluační nástroj, který pomáhá školám určit, do jaké míry se jim daří začlenit informační a komunikační technologie (ICT) do života školy. Nesoustředí se pouze na technické parametry, popisuje hlavně to, jak technologie skutečně podporují výukový proces. Současně jej lze využít k plánování a následné kontrole dosahování jednotlivých cílů.

Evropské jazykové portfolio (EJP)

Další z nástrojů pro autoevaluaci, který je na Metodickém portálu umístěn od roku 2011. Tentokrát však není zaměřen na hodnocení škol, ale na individuální hodnocení

jedince v oblasti jazykového vzdělávání. Nástroj je nově určen nejen učitelům, ale prakticky každému, kdo se jazykově vzdělává – od žáků mateřských škol až po dospělé studenty jazykových kurzů. V rámci EJP lze měřit vlastní úroveň znalosti jazyka dle evropského jazykového rámce, ukládat si zajímavé a důležité dokumenty svého jazykového rozvoje (diplomy, písemné testy apod.) a vytisknout si jazykový Europass, který umožňuje prezentovat ve všech zemích EU dosaženou jazykovou úroveň.

AudioVideo

Nový modul otevřený na Metodickém portálu v roce 2011. Jeho obsahem jsou metodicky zaměřené audio- a videosoubory, které pomáhají učitelům dále rozvíjet výuku. Tento učitelský „youtube“ má pomoci integrovat na jednom místě veškeré audio- a videosoubory, které již na Metodickém portálu jsou – jako například oblíbené a ceněné virtuální hospice vzniklé v partnerském projektu KURIKULUM G.

Místo závěru

Metodický portál ve své současné podobě je výsledkem týmové práce organizací a lidí v nich. MŠMT jako nositel projektu a Výzkumný ústav pedagogický v Praze a Národní ústav odborného vzdělávání jako partneři, kteří projekt realizovali (v současné době jsou již oba ústavy sloučeny spolu s Institutem psychologicko-pedagogického poradenství do Národního ústavu pro vzdělávání – NÚV), vytvořili pro realizační tým dlouhodobě příznivé podmínky, které umožnily poskytnout českým pedagogům rozsáhlou podporu v prostředí nejmodernějších technologií. Financování prací z operačních programů Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu ČR umožnilo týmu několik let soustředěně pracovat na vývoji tohoto rozsáhlého produktu.

O tom, zda byla práce smysluplná a užitečná, nemá smysl pronášet úvahy. Fakt, že Metodický portál www.rvp.cz je nejnavštěvovanějším školským portálem v ČR, i skutečnost, že je denně navštíven v průměru téměř 10 000 lidmi (v září 2011), mluví samy za sebe.

V září roku 2011 proběhl průzkum mezi uživateli Metodického portálu. Jeho výsledky dokládají zájem pedagogů a veřejnosti o dílo, které bylo vytvořeno.

Výsledky průzkumu

Vyhodnocení průzkumu uživatelských postojů - Metodika II - Metodický portál www.rvp.cz

Autor: PaedDr. Karel Tomek

Pracoviště: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP

Klíčová slova příspěvku: Metodický portál RVP.CZ, průzkum

Anotace (abstrakt):

Realizační tým využil možnosti v závěrečné fázi projektu oslovit uživatele Metodického portálu formalizovaným dotazníkem, umístěným v prostředí Metodického portálu, a získat odpovědi související s využíváním jeho různých částí a funkcí a zjistit postoje a názory, které by posloužily vlastnímu hodnocení úspěšnosti projektu a zároveň umožnily zpřesnit plánování návazných etap vývoje tohoto média.

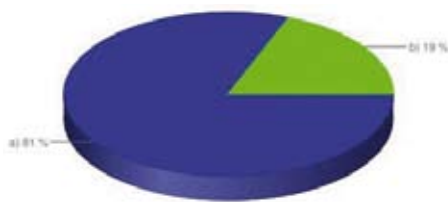
Technicky byl dotazník řešen na platformě programu Personis, který se pro tyto účely velmi dobře osvědčil.

Text příspěvku:

Dotazník obsahoval značné množství otázek, celkem 46, které však byly poměrně jednoduché a nepředstavovaly pro respondenty velkou časovou zátěž (průměrně kolem 10 minut).

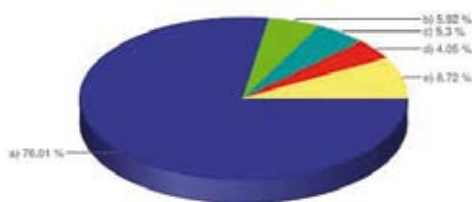
Dotazník byl pro vyplňování otevřen v intervalu od 12. září do 13. října 2011 a na jeho otázky odpovídalo celkem 321 respondentů. Část z nich neodpověděla na všechny otázky, počet odpovědí se tedy u jednotlivých otázek liší.

Z hlediska poměru mužů a žen poskytl dotazník obvyklý obraz feminizovaného českého školství, kdy z celkového počtu 321 respondentů bylo 260 žen a 61 mužů. To je poměr 4 : 1 ve prospěch žen. Tento výsledek zároveň ukazuje, že pro ženy není prostředím moderních informačních technologií ve vzdělávání nijak odrazující a limitující.

Graf: Poměr mužů a žen

Z hlediska pracovního zařazení odpovídalo z 321 respondentů 244 učitelek/učitelů (76,01 %), 19 zástupkyň/zástupců ředitelů (5,92 %), 17 ředitelů/ředitelů (5,3 %), 13 studentek/studentů učitelství (4,05 %) a také 28 respondentů, kteří nepracují ve školství (8,72 %).

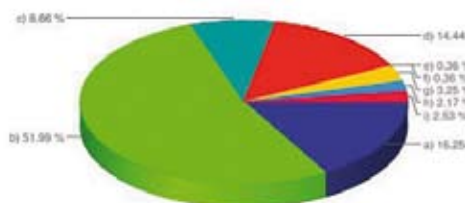
Graf: Stav respondentů z hlediska pracovního zařazení

Z hlediska délky praxe ve školství poskytlo odpovědi 277 respondentů: Méně než tři roky pracuje ve školství 31 respondentů (11,19 %), 3–14 let potom 89 respondentů (32,13 %), 15–25 let celkem 83 respondentů (29,96 %) a konečně více než 25 let působí ve školství 74 respondentů (26,71 %). Uvedené výsledky ukazují, že prostředí moderních technologií není nikterak cizí pedagogům s delší nebo i dlouhou praxí ve školství. Těch, kteří pracují ve školství více než 15 let a reagovali na dotazník, je 56,67 %.

Graf: Stav respondentů z hlediska délky praxe

Z hlediska typu školy, na které respondenti vyučují, převažovali významně učitelé základních škol – 144 respondentů (51,99 %), následovali pedagogové středních odborných škol – 40 respondentů (14,44 %), dále učitelé gymnázií – 24 respondentů (8,66 %) a pedagogové různých typů škol vzdělávajících žáky se speciálními vzdělávacími potřebami – 15 respondentů (5,42 %).

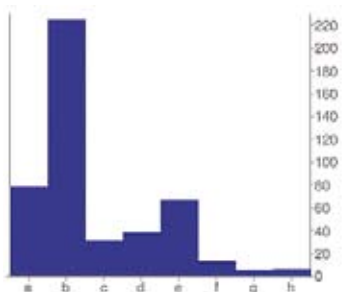

Graf: Stav respondentů z hlediska typu školy

Z dalších poznatků získaných z průzkumu o skupině respondentů je zajímavé, že z 227 respondentů, kteří na příslušnou otázku odpověděli, bylo 39 (17,18 %) koordinátorů ICT a ze stejné početného vzorku, tedy 227 respondentů, bylo 46 (20,26 %) koordinátorů ŠVP. Výsledky dotazování tedy nejsou reakcí převážně „specialistů“.

Zcela vyvážený poměr mezi 308 respondenty, tedy „půl na půl“ (154:154), byl mezi skupinou registrovaných a neregistrovaných uživatelů Metodického portálu.

Velmi ilustrativní je výsledek dotazování mezi 309 respondenty ohledně jejich rolí na Metodickém portálu. Náhodných návštěvníků (a) je ze vzorku 78 (25,24 %), největší část respondentů se identifikovala s kategorií čtenářů/čtenářek – uživatelů (b), kterých je ve vzorku 224 (72,49 %). 66 respondentů (21,36 %) je současně autory některého z typů obsahu MP (e), 38 respondentů (12,3 %) komentuje obsah nebo diskutuje ve fórech MP (d). Respondentů, kteří hodnotí obsahy MP (c), je ve vzorku celkem 31 (10,03 %). Ostatní role již nejsou statisticky významné.

Graf: Role respondentů na Metodickém portálu

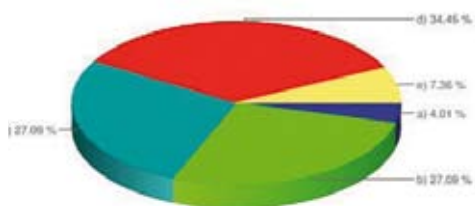
Podle očekávání je ve skupině 299 respondentů naprostá převaha těch, kteří jsou uživateli (c) – 52 (17,39 %), častými uživateli (d) – 140 (46,82 %) nebo nadšenými uživateli (e) moderních technologií – 87 (29,1 %). Občasných uživatelů nebo těch, kteří moderní technologie nevyužívají (a + b), je necelých 7 % respondentů.

Graf: Míra používání ICT technologií u respondentů

Otázka, jak často používají respondenti moderní technologie ve výuce, ukázala, že rozložení odpovědí je víceméně symetrické. Vůbec je nepoužívá (a) 12 (4,01 % respondentů), občas (b) 81 respondentů (27,09 %), pravidelně (c) opět 81 respondentů (27,09 %). Největší skupinu tvořili pedagogové, kteří používají moderní tech-

nologie ve výuce často (d) – 103 respondentů (34,45 %). Nezanedbatelnou skupinou jsou ti pedagogové, jejichž výuka je na moderních technologiích přímo postavena (e) – 22 respondentů (7,36 %).

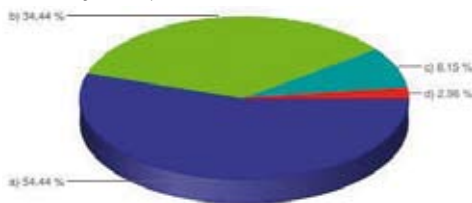

Graf: Míra používání ICT technologií ve výuce u respondentů

Z odpovědí respondentů také vyplynulo, že denně, několikrát týdně nebo několikrát za měsíc navštěvuje Metodický portál 229 (76,59 %) z celkového počtu 299 respondentů. Občasných nebo výjimečných návštěvníků je necelá čtvrtina.

Zajímavý, i když očekávaný výsledek se týká četnosti využívání jednotlivých modulů uživateli. Jasným „vítězem“ jsou v tomto ohledu Digitální učební materiály, které z průměrně 275 respondentů často nebo velmi často využívá téměř 59 % respondentů, následují Články s 22 %, Odkazy s téměř 19 % a Diskuze s 16 %. Pro ilustraci jeden z komentářů: „Nejvíce pro svou praxi využívám DUM – skvělý nápad pro inspiraci, usnadnění a obohacení práce, dále některé články z praxe jsou velmi podnětné nebo alespoň vedou k zamyšlení. Věřím, že i nadále bude DUM fungovat.“

Zásadní sdělení ve vztahu k celému smyslu projektu Metodika II poskytují odpovědi na otázku, zda obsah Metodického portálu pomáhá respondentům rozvíjet a zdokonalovat jejich znalosti v oboru pedagogiky. Je výborným výsledkem, že většina – 174 z 270 respondentů – odpověděla na tuto otázku „určitě ano“ (a), což představuje 64,44 %. Další 93 dotázaných odpovědělo na tuto otázku „spíše ano“ (b), (34,44 %). Zbylých 30 respondentů odpovědělo „spíše ne“ (c) 22 (8,15 %) nebo „určitě ne“ (d) 8 (2,96 %). Pro téměř 90 % uživatelů je tedy Metodický portál nástrojem profesního růstu, což bylo hlavním smyslem jeho vývoje a provozování. Jeden z komentářů: „Každý příspěvek, každý komentář pro mě vždycky znamená přemýšlení nad mou profesí. A to si myslím je velmi důležité, neustrnout a dále se rozvíjet.“

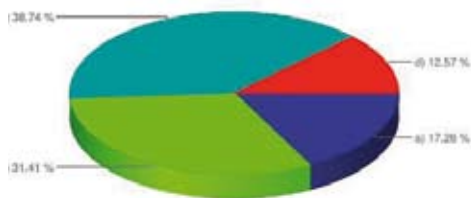

Graf: K otázce, zda obsah Metodického portálu pomáhá respondentům rozvíjet a zdokonalovat jejich znalosti v oboru pedagogiky

Dotazování zaměřené na to, jak pomáhají příspěvky v jednotlivých modulech zkvalitňovat výuku, víceméně potvrdilo výsadní postavení modulu DUM. Z 203 respondentů ohodnotilo na pětistupňové škále stupněm 4 a 5 (velmi výrazně) celkem 56 % respondentů. V dalším pořadí potom následují Články s 23 %, Odkazy s 17,73 %, Wiki s 17,25 % a E-learning s 17,24 %. Ostatní moduly jsou zastoupeny podílem menším než 10 %.

Potěšující je, že snaha realizačního týmu vytvořit přehlednou titulní stranu přinesla úspěch a 90 % ze 199 respondentů považuje titulní stranu za přehlednou. Celkově je struktura modulů, záložek, sekcí pro více než tři čtvrtiny uživatelů (78,39 %) docela přehledná nebo přehledná. To je u tak složitého produktu, jakým je Metodický portál, velmi dobrá zpětná vazba.

Další otázky byly věnovány perspektivám Metodického portálu. Odpovědi na otázku, zda by respondenti byli jako autoři ochotni přispívat na Metodický portál bez honoráře, byly v podstatě symetrické. „Určitě ano“ (a) odpovědělo 33 respondentů (17,28), „spíše ano“ (b) 60 respondentů (31,41 %), „spíše ne“ (c) 74 respondentů (38,74 %) a „ne“ (d) 24 respondentů (12,57 %). Shrnutí – téměř tři čtvrtiny jsou v tomto ohledu jednoznačně rozhodnutí. Podstatné však je, že obě skupiny, tedy „určitě ano“ + „spíše ano“ a „spíše ne“ + „určitě ne“ jsou téměř stejně četné. 93 respondentů, což představuje 48,69 %, je rozhodnuto nebo nakloněno autorsky se podílet na Metodickém portálu i bez honoráře.

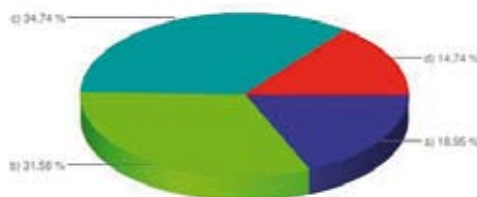

Graf: Odpovědi respondentů na otázku, zda jsou ochotni přispívat na Metodický portál bez honoráře

Některé komentáře: „Pokud bude článkům věnován patřičný zájem a budou ceněny i akademickou veřejností, tj. půjdou do RIV. V současné koncepci je honorář nejsilnějším motivem psaní. Jako vlastní tvůrčí činnost mi články nebývají uznány.“ • „Myslím, že je fajn mít takovéto místo, kam mohu v případě potřeby nakouknout a najdu zde množství nápadů ostatních. Určitě by byla škoda, kdyby portál přestal fungovat z důvodu nedostatku financí.“ • „Při publikování nebo nepublikování jsou pro mě rozhodující spíše důvody časové. Takže pokud bych měla čas na publikaci, publikování bez honoráře by mě neodradilo.“ • „Každý peníz se učitelé hodí, ale pro mě by bylo odměnou i to, že by mnou vyrobený pracovní list nebo postup hodiny využil někdo další, že by se mu prostě hodil. Případně, že by mi dal doporučení na nějaké vylepšení nebo inovaci.“ • A z jiného soudku: „Bez honoráře by bylo možné vkládat odkazy nebo jiné záležitosti s minimální časovou investicí. Příprava DUM nebo článků je ale časově náročná a takové chování by tudíž bylo neekonomické. Navíc by si učitelé měli

zvyknout, že žijí v tržním prostředí, a nechat si zaplatit za každý krok, který udělají. Jejich nadšení a ochota se totiž jinak obracejí proti nim.“

Podobně vyvážené jsou názory respondentů na přijatelnost reklamy na Metodickém portálu. Ze 190 respondentů by 96 respondentům (50,53 %) určitě (a) nebo spíše vadila (b) a 94 respondentům (49,48 %) spíše nevadila (c) nebo nevadila (d). Znamená to, že za určitých podmínek je reklama na Metodickém portálu akceptovatelná pro významnou část jeho uživatelů.

Graf: Odpovědi respondentů na otázku, zda by jim vadila reklama na portálu

Zajímavé názory přinesl dotazník na otázku využití případného modulu věnovaného učebnicím. Více než tři čtvrtiny (78,07 %) respondentů projevil různou míru zájmu o tento modul.

Zájem o autorství učebnic pro odborné vzdělávání projevili odpovědí „ano“ 4 respondenti a „spíše ano“ dokonce 117 respondentů. To je velmi dobrý signál i námět pro další rozvoj Metodického portálu.

Tento stručný výtah z dotazníkového šetření uzavřeme výběrem několika odpovědí na poslední otázku, týkající se toho, co dalšího by uživatelé na stránkách Metodického portálu chtěli mít: „Nabídka zaměstnání ve školských zařízeních. Aktuální informace (upozornění) např. z MŠMT. Přehledná nabídka DVPP od všech poskytovatelů.“ • „Portál by se měl zabývat i adepty na učitelství a dávat přehled o nabídce a možnostech vysokoškolského studia.“ • „Zajímaly by mě např. testy, které budou zjišťovat v budoucnosti standardy. Také by mě zajímaly zkušenosti jiných škol s těmito standardy.“ • „MP považuji za velmi komplexní a zajímavý prostor pro všechny učitele. V současné době mi žádné funkce ani nástroje nechybí.“ • „Využívání e-learningu aj pre slovenských učiteľov – u nás chýbajú mnohé zaujímavé kurzy, aj by som si zaplatila, škoda, že to momentálne nie je možné.“

Jak moderní technologie ovlivňují vzdělávání

Autor: Ing. Bořivoj Brdička, Ph.D.

Pracoviště: Katedra informačních technologií a technické výchovy, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova v Praze

Klíčová slova příspěvku: vzdělávací technologie, transformace, vývoj, budoucnost, konektivismus, osobní vzdělávací prostředí

Anotace (abstrakt):

Přestože se moderní technologie podílejí na inovativní proměně fungování mnoha oborů lidské činnosti, školství zatím do značné míry odolává. Vše ovšem nasvědčuje tomu, že současná situace je dlouhodobě neudržitelná. Ať se nám to líbí, nebo ne, proces vzdělávání se stále více odehrává v prostředí, které je na technologiích vysloveně závislé. Výukové postupy jsou technologiemi stále více ovlivňovány. Stále více dovedností potřebných pro život se děti učí mimo školu. Lidé jsou se stávajícími výsledky činnosti vzdělávacího systému stále méně spokojeni. Jen málokdo skutečně rozumí tomu, jakou roli technologie ve vzdělávacím procesu hrají.

Tento příspěvek se snaží alespoň nepatrně poodhalit způsob, jakým bychom se na postavení vzdělávacích technologií měli dívat. Je jen jakýmsi počátečním zamyšlením, jehož cílem je pokusit se vyvolat zájem a snahu začít se s danou problematikou seznamovat mnohem detailněji. Nečekejte, až vás okolnosti začnou nutit se o vzdělávací technologie zajímat. Začněte sami od sebe a hned teď. Půjdete-li do toho, je zcela jisté, že se o tom všichni brzy dozvíme prostřednictvím sítě a třeba též portálu RVP.

Text příspěvku:

Vývoj didaktických teorií

Každé zodpovědné rozhodnutí bez ohledu na to, kdy je učiněno, musí být podloženo odhadem následků, které bude mít. K tomu, abychom dokázali udělat správný odhad následků, potřebujeme nejen dokonale znát současný stav, ale také předchozí vývoj příslušné problematiky. Chceme-li se tedy v našem případě zamyslet nad tím, jaký postoj bychom měli v současnosti zaujmout k využití moderních technologií ve výuce, nezbyvá, než se podívat nejprve na to, jakou cestou se ubíral předchozí vývoj.

Vývoj školství úzce souvisí s tím, která z didaktických teorií v té které historické etapě převládala. Při bližším zkoumání samozřejmě zjistíme, že praktická implementace existujících teorií je místně i časově značně různorodá. Přesto je možné alespoň orientačně převládající světový vývoj didaktických teorií za posledních přibližně 100 let vysledovat. Vypadá takto (Siemens [1]):

	Behaviorismus	Kognitivismus	Konstruktivismus	Konektivismus
<i>Princip poznávání</i>	myšlení jako černá skříňka - zkoumá se jen vnější chování	strukturované programovatelné poznání (inspirované ukládáním v mozku)	individuální poznávání založené na sociálním principu	chápání informačních struktur v síti (překonává individuální přístup), umocněno technologiemi
<i>Proč?</i>	metoda cukru a biče	řízené poznávání navazující na předchozí znalosti	osobní nasazení, sociální a kulturní prostředí, aktivizace	různorodost sítě umožňuje najít pro sebe nejvhodnější cestu
<i>Funkce paměti</i>	opakovaná zkušenost (Pavlov)	kódování, ukládání, vybavení	znalosti konstruovány na základě předchozích	znalosti konstruovány na základě dynamicky se měnící sítě
<i>Jak?</i>	podnět, reakce	definování cílů a osnov, plnění plánu, ověřování	vlastní zájem, osobní kontakt s lidmi	aktivní účast v síti
<i>Typická metodika</i>	plnění úkolu (dril)	učení zpaměti, procvičování, zkoušení	řešení problémových úloh	komplexní přístup využívající rozličné zdroje

I když si možná někdo kvůli naší současné praxi myslí, že novější teorie nahrazují předchozí, není tomu tak. Jak už to při změnách paradigmatu ve vědeckém bádání bývá, stále se rozšiřující poznání vede k soustavnému obohacování našich znalostí. Dříve přijímané teorie přitom zůstávají za určitých specifických omezených podmínek platné. To platí i pro zde uvedené didaktické teorie. Každá z nich má stále své opodstatnění a je možné ji za určitých okolností aplikovat. Znalost všech existujících teorií umožňuje učitelům v té které konkrétní výukové situaci použít právě tu nejúčinnější možnou metodu.

Vliv technologií na výukový proces

Technologie nacházejí uplatnění v rámci všech zde uvedených didaktických teorií. Proces učení ovlivňují stále více. Velice výstižně jejich vliv popsal již v 90. letech minulého století Alan Lesgold, když říkal (Oppenheimer [2]): „Počítač je jako zesilovač. Umocňuje ty nejlepší výukové metody i ty nejhorší.“ S touto úrovní chápání role technologií ve výukovém procesu dnes ale nevystačíme. Poněkud hlubší vhled můžeme získat třeba u Heathera Kanuky [3], který vliv technologií na výukový proces popisuje ve třech vzestupných úrovních:

1. Uživatelský determinismus

Technologie jsou pouhým zprostředkovatelem přenosu informací, jež výukový proces neovlivňuje, pouze rozšiřuje možnosti. Na této úrovni jsou technologie didaktickými teoretiky většinou přehlíženy. Výukové postupy, i když využívají učební materiály převedené do digitální podoby, nejsou ovlivňovány.

2. Sociální determinismus

Technologie ovlivňují společenské vazby a kulturu. Vzhledem k tomu, že vlastně téměř veškeré poznávání má sociální kontext (Vygotsky [4]), je výukový proces prostřednictvím technologií takto zprostředkovaně také ovlivňován – a to tím více, čím více jsou kontakty mezi lidmi realizovány pomocí technologií.

3. Technologický determinismus

Dnes se asi již najde jen velmi málo lidí, kteří by si neuvědomovali, že technologie samotný proces poznávání ovlivňují též přímo (McLuhan [5]). Pod soustavným vlivem všudypřítomných elektronických zařízení působících na naše smysly dochází k restrukturalizaci myšlení. Celá řada výzkumů dokazuje, že nastupující tzv. „síťová“ generace se díky tomu od předchozích generací svými vlastnostmi liší [6]. Třeba Marc Prensky nazývá tuto změněnou podobu člověka Homo sapiens digital [7].

Rychle se dostáváme do situace, v níž je každý, kdo není schopen možnosti technologií plně využívat, hendikepován a v konkurenci s technologicky zdatnými jedinci nemůže uspět. To samozřejmě platí i pro učitele.

Uplatnění technologií ve výukovém procesu

Jak již bylo řečeno, technologie nacházejí uplatnění v rámci všech didaktických teorií. Jsou schopny umocnit i velmi rozdílné výukové metody. Způsob jejich aplikace závisí na konkrétních výukových aktivitách, jež jsou vždy závislé na výukových cílech, jež mají naplňovat. Nejlépe si proto způsob využití vzdělávacích technologií dokážeme představit ve vztahu k Bloomově taxonomii vzdělávacích cílů [8]:

Znalost fakt je nezpochybnitelnou základnou, bez níž nelze žádné poznávání realizovat. V podmínkách exponenciálního růstu jejich množství je však velmi obtížné stanovit, které z nich je třeba nosit v hlavě. Shodneme-li se, které to jsou (třeba v rámci standardů), mohou se technologie stát ideálním nástrojem pro jejich osvojení. Počítač dokáže velmi pěkně zobrazovat fakta v textové, zvukové i obrazové podobě, dokáže jejich zapamatování procvičovat a nemá problém s ověřováním stávajících faktických znalostí prostřednictvím testů. Schopnost zapamatovat si fakta je základem tradičních výukových postupů. Detailně ji rozpracovávají kognitivis-

tické didaktické teorie. Uplatnění technologií zde zůstává na úrovni uživatelského determinismu.

Kardinální otázkou našeho současného školství je to, do jaké míry se spokojíme s plněním výukových cílů pouze na úrovni 1. stupně Bloomovy taxonomie. Rostoucí množství informací, na jejichž základě by bylo možno konstruovat výukový obsah, vede často k tomu, že školní vzdělávací programy se zabývají hlavně výukou fakt a k plnění vyšších cílů nedávají dostatek prostoru. Paradoxně se zároveň projevují též tendence znalosti fakt bagatelizovat. Doprovodným jevem nepřetržitě dostupnosti informací je změna pohledu na znalosti, jež jsou na nich založené. Místo skutečné znalosti fakt nazpaměť často stačí znát souvislosti a vědět, kde potřebnou informaci v případě potřeby najít. Mnoho lidí, žáků nevyjímaje, se bohužel mylně domnívá, že v on-line prostředí je možné se bez faktických znalostí zcela obejít. Ve skutečnosti to bez vybudované alespoň minimální znalostní struktury možné není. Zjednodušeně řečeno – nevíš-li, co a kde hledat, nedokážeš vůbec nic.

Bez funkčních schopností zpracovávat informace a na jejich základě budovat vlastní poznání se v dnešním světě všudypřítomné globální konkurence nelze obejít. To ale znamená, že na vyšší stupně Bloomovy taxonomie nesmíme v žádném případě rezignovat. Jak to ale udělat v situaci, kdy se zdá, že se nám často nedaří dostat naše žáky ani na 1. stupeň, který je podmínkou pro postup výše? V poslední době se ukazuje, že by nám možná v této věci mohly hodně pomoci právě technologie. Ve světě se začínají objevovat systémy řízení výuky, které jsou žákům k dispozici on-line a dokážou od učitele převzít rutinní aktivity, jako je výklad látky, procvičování i ověřování dosažených faktických znalostí (blíže viz [9]). Jejich nasazením by mohl ve výuce vzniknout prostor pro aktivity realizující vyšší výukové cíle (projekty, řešení problémů, webquest apod.).

Otevřené propojené výukové prostředí

Jak dospět k vyšším stupňům Bloomovy taxonomie, se snaží teoreticky objasnit didaktická teorie konstruktivismu. Vzhledem k tomu, že i konstruktivní výukový proces dnes významně ovlivňují technologie (sociální a technologický determinismus), byla nejnověji formulována teorie konektivismu [10], pro niž je konstruktivismus východiskem.

Říká, že poznání si buduje každý sám ve svém vlastním osobním vzdělávacím prostředí, jehož důležitou součástí jsou kontakty (spoje) vytvářené počítačovými sítěmi [11]. Tato didaktická teorie definuje vzdělávání jako dynamicky se měnící proces realizovaný v rámci sítě. Vlastně veškeré poznání chápe v kontextu propojení lidí a informačních zdrojů. Tento způsob pohledu na vzdělávací prostředí je založen na sdílení výsledků práce (tak jak je podporováno autorskou licencí Creative Commons), na politice otevřenosti ze strany vzdělávacích institucí a na všudypřítomné nezištné spolupráci většiny uživatelů sítě.

Úroveň vzdělání každého jedince v tomto prostoru je přímo závislá na tom, jaké osobní vzdělávací prostředí se mu podaří vybudovat, neboli s kým se spojí. Škola může mít na vhodné nasměrování svých žáků značný vliv – třeba jen tím, jaké úkoly jim dává, zda podporuje publikování výsledků jejich práce a vede-li je k aktivitám kontaktujícím lidi hodné následování či odborníky ochotné jim pomoci vyřešit určitý problém, kteří jsou schopni jim v osobním růstu pomáhat. V současném počítačových sítích vytvářeném kreativním prostředí můžeme i na výukové cíle definované Bloomem pohlížet v poněkud inovovaném světle [12]. Třeba podle Beth Kanter prochází účastník sítě při svém osobním růstu v kreativním on-line prostředí těmito stadii [13]:

Není třeba zdůrazňovat, že pomáhat žákům při budování osobního vzdělávacího prostředí s podporou technologií mohou jen ti učitelé, kteří jdou sami stejnou cestou. Moderní učitel chápe sebe sama jako součást komunity profesionálů, v níž se může jeden na druhého spolehnout, společně řeší problémy a pomáhají si hledat optimální postupy. Síťové prostředí a nástroje poskytované třeba právě portálem, jako je RVP, jsou prostředkem, jak toho dosáhnout.

Pokud by se jednou podařilo zavést do praxe počítačové systémy řízení výuky faktických poznatků a analýzy výukových výsledků [9], výrazně se změní role učitele. Bude mít prostor individuálním způsobem pomáhat těm žákům, kteří budou mít problémy se zvládnutím základních znalostí. Jeho hlavním úkolem však vždy nutně musí být podněcování žáků k dosažení vyšších stupňů vzdělávacích cílů.

Jedná se ve skutečnosti o transformaci celého školství, v níž hrají technologie zásadní roli a jež vyžaduje podporu a součinnost všech složek vzdělávacího systému. Podpořit tento vývoj informovaným a zodpovědným rozhodnutím shora by jistě bylo velmi správným krokem, přinášejícím značný užitek v dlouhodobém horizontu. Svůj podíl na tom, jak bude vypadat budoucnost našeho školství, ale má každý z nás.

Poznámka: Detailněji se s problematikou probíranou v tomto příspěvku můžete průběžně seznamovat na portálu RVP.CZ v sekci Učitelský spomocník – <http://spomocnik.rvp.cz/>.

Citace a literatura:

1. SIEMENS, George. Elearnspace [online]. November 12, 2006 [cit. 2011-08-27]. Connectivism: Learning Theory or Pastime for the Self-Amused?. Dostupný z WWW: <http://www.elearnspace.org/Articles/connectivism_self-amused.htm>.
2. OPPENHEIMER, Todd. The computer delusion. The Atlantic Monthly [online]. 1997, 1, [cit. 2011-08-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.thegreatideas.org/95q/PiEBSummer03.pdf>>.
3. KANUKA, Heather. Theory and practice of online learning. Eds. Terry Anderson. Edmonton : AU Press, 2008. Understanding e-Learning Technologies-in-Practice through Philosophies-in-Practice, s. 91–120. ISBN 978-1-897425-08-4.
4. VYGOTSKY, Lev S. Thought and language. Cambridge : MIT Press, 1986. 344 s. ISBN 978-0262720106.
5. MCLUHAN, Marshall; FIORE, Quentin. The Medium is the Massage. New York : Random House, 1967. 160 s. ISBN 1-58423-070-3.
6. BRDIČKA, Bořivoj. Vliv technologií na děti prudce roste. Metodický portál: Články [online]. 28. 02. 2011, [cit. 2011-08-28]. Dostupný z WWW: <<http://spomocnik.rvp.cz/clanek/11103/>>. ISSN 1802-4785.
7. PRENSKY, Marc. H. Sapiens Digital: From Digital Immigrants and Digital Natives to Digital Wisdom. Innovate [online]. 2009, V, 3, [cit. 2011-08-28]. Dostupný z WWW: <http://innovateonline.info/pdf/vol5_issue3/H_Sapiens_Digital_From_Digital_Immigrants_and_Digital_Natives_to_Digital_Wisdom.pdf>.
8. BRDIČKA, Bořivoj. Bloomova taxonomie v digitálním světě. Metodický portál: Články [online]. 05. 05. 2008, [cit. 2011-08-28]. Dostupný z WWW: <<http://spomocnik.rvp.cz/clanek/10647/>>. ISSN 1802-4785.
9. BRDIČKA, Bořivoj. Vize daty řízeného školství. Metodický portál: Články [online]. 11. 09. 2011, [cit. 2011-08-28]. Dostupný z WWW: <<http://spomocnik.rvp.cz/clanek/13507/>>. ISSN 1802-4785.
10. BRDIČKA, Bořivoj. Konektivismus – teorie vzdělávání v prostředí sociálních sítí. Metodický portál: Články [online]. 02. 09. 2008, [cit. 2011-08-28]. Dostupný z WWW: <<http://spomocnik.rvp.cz/clanek/10357/>>. ISSN 1802-4785.
11. BRDIČKA, Bořivoj. Smysl osobního vzdělávacího prostředí. 17. 01. 2011, [cit. 2011-08-28]. Dostupný z WWW: <<http://spomocnik.rvp.cz/clanek/10605/>>. ISSN 1802-4785.
12. BRDIČKA, Bořivoj. Bloomova taxonomie pro kreativní prostředí [online]. 23. 05. 2011, [cit. 2011-08-28]. Dostupný z WWW: <<http://spomocnik.rvp.cz/clanek/12573/>>. ISSN 1802-4785.
13. KANTER, Beth. Beth's Blog [online]. May 10, 2011 [cit. 2011-08-27]. What is the scaffolding for learning in public?. Dostupný z WWW: <<http://www.bethkanter.org/bloom-public-learnin/>>.

Již brzy v našich školách: tablety a elektronické knihy

Autor: PhDr. Ondřej Neumajer, Ph.D.

Pracoviště: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP

Klíčová slova příspěvku: tablet, elektronické knihy, elektronické čtečky knih

Anotace (abstrakt):

Po stále pokročilejším a chytřejším využívání internetu, které vyvrcholilo webem druhé generace, komunitními weby a sociálními sítěmi, se do vzdělávání chystají vstoupit další technologické trendy. Mezi ty, které ovlivní české školství, přibudou brzy elektronické čtečky knih a tablety. Příspěvek popisuje rozdíl mezi tabletem a čtečkou, pojednává o jejich tušených i netušených možnostech a shrnuje množství zdrojů, kde mohou hledat nápady, podporu a porozumění učitelé, kteří začnou s využíváním těchto technologií již dnes.

Text příspěvku:

Elektronické čtečky knih vs. tablety

Výroční zpráva prestižního projektu Horizon – jak o tom referoval Spomocník [1] – je nejvýznamnější fundovanou předpovědí budoucího vývoje na poli technologií využívaných pro vzdělávání, vzniklou díky spolupráci stovky světových expertů. Zpráva Horizon Report 2011 označuje za neaktuálnější trendy, které v krátkodobém horizontu ovlivní budoucí vývoj elektronické čtečky knih a mobilní zařízení.

Za hlavní znak, který má vést ke změně přístupu ke čtení, označuje Horizon Report 2011 nový způsob čtenářské zkušenosti, který tato zařízení zpřístupňují. Čtečky v podobě počítačových tabletů, jako je např. Apple iPad či Samsung Galaxy, nabízejí dotykové grafické vizuální rozhraní, které zpřístupňuje též multimediální obsah (video, animace, zvuky, obrázky) s možnostmi současných tzv. kolaborativních technik, jako jsou interaktivní grafy, odkazy, sociální sítě, RSS atp. O změně přístupu ke čtení prostřednictvím elektronických médií hovoří také autoři PISA, když popisují specifika elektronického čtení, které je odlišné od toho tradičního, lineárního.

Je zajímavé, že v Česku se termín elektronická čtečka knih nebo také elektronická kniha používá spíše pro označení digitálního ekvivalentu tištěné knihy, tedy pro jednoúčelové zařízení, které je speciálně upravené pro čtení takovýchto souborů.

Multifunkční zařízení, která splňují Horizon Reportem 2011 popisované vlastnosti, jsou nejčastěji označovány jako tablety.

Čtečky elektronických knih

Zařízení pro čtení elektronických knih lze rozdělit do dvou hlavních kategorií. První zahrnuje elektronické čtečky a její technologie je označována jako elektronický inkoust. Princip je jednoduchý. Elektricky nabité mikrokapsle plavou v tmavé kapalině a jsou ovládány pomocí průhledných vodivých desek. Pokud je do horní desky zaveden proud, kapsle se přesune nahoru, odráží světlo a čtenáři se jeví jako bílý bod. Z těch se pak skládají černobílá písmenka či jiné obrazce. Hlavní výhodou této technologie je extrémně malá spotřeba energie. Ta je potřeba jen na „otočení stránky“, tedy na překreslení displeje a počítá se v týdnech až měsících. Displej tedy oproti tradičním počítačovým displejům nic nevyzařuje, kontrastní vzhled je skutečně podobný papíru, je příjemný pro oči. Na druhou stranu má s tradičním papírem společná i negativa – technologie elektronického papíru zatím neumožňuje přehrávat videa či podsvícení displeje. Nejznámějším zástupcem této kategorie je čtečka Kindle od největšího prodejce tištěných knih na světě, společnosti Amazon. O vlastnostech a výhodách tohoto lídra trhu pro vzdělávání pojednává článek Učitelského Spomocníka Kindle 3 – nesnesitelná lehkost elektronického čtení [2].

Tablety

Druhou kategorií pro čtení elektronických knih jsou tablety. Jedná se o malá přenosná zařízení s dotykovým displejem, který se používá jako hlavní způsob ovládání počítače. Mezi jejich hlavní výhody patří multifunkčnost, podsvícený displej a možnost přehrávat multimédia, mezi nevýhody oproti čtečkám pak výdrž na baterie, která bývá v řádu jednotek hodin provozu. Nejznámějším zástupcem je iPad od společnosti Apple. Z hlediska elektronických knih, či dokonce učebnic je nejzajímavější jejich vlastností možnost reagovat na chování uživatele, tedy přesně to, co dnes známe z kategorie výukových programů.

Je jen otázkou času, kdy se podaří na trh dostat technologii, která by skloubila výhody obou těchto kategorií. Prototypy zařízení, která mají nízkou spotřebu, přehrávají barevná multimédia, šetří oči a navíc je možné je podobně jako klasický papír srolovat, již existují.

Konec jedné éry

Koncept tradičního stolního počítače, někdy označovaného jako desktop, který stojí na nebo pod pracovním stolem a typicky vytváří pracovní nepohodu hlukem svého

ventilátoru, lze podle mnoha analytiků považovat za přežitý. Ne že by takové počítače zcela vymizely. Své specifické využití jistě najdou i v budoucnu, ale tzv. mainstream půjde jinudy. To dokládají i prodeje jednotlivých typů počítačů za poslední období.

Průzkum společnosti Nielsen v amerických domácnostech ukazuje, že uživatelé opouštějí notebooky a desktopy kvůli tabletům. Agentura se dotazovala vlastníků tabletů na změny ve využívání ostatních počítačových zařízení poté, co si pořídili tablet. 35 % z nich uvedlo, že desktop používá méně či vůbec, a 32 % konstatovalo, že využití notebooku se po koupi tabletu významně snížilo. Vlastníci tabletů je používají na aktivity, na které dříve používali klasické počítače nebo notebooky. Očekávaným důvodem je jejich přenositelnost, přívětivost rozhraní i operačního systému a rychlý start a vypnutí.

K obdobnému závěru dochází analytická předpověď společnosti Deloitte [3], která označuje rok 2011 za zlomový: poprvé převáží počet prodaných počítačových zařízení nad tradičními počítači (PC). Analytici společnosti Gartner ve své vlastní prognóze docházejí ke stejnému závěru, byť ji v průběhu roku 2011 mírně korigovali. Nicméně i tak podle nich platí, že klasické stolní a přenosné počítače s klávesnicí brzy ustoupí dotykovým tabletům, telefonům a dalším typům přenosných počítačů. Z hlediska vzdělávání je velmi zajímavá informace šéfa výzkumu Gartneru Ranjita Atwala, který považuje za dlouhodobě znepokojující hlavně to, že příslušníci Generace Y ke koncovým zařízením přistupují jinak než starší lidé a nekupují si PC jako svůj první nebo hlavní počítač.

Využití ve vzdělávání

Tyto trendy zcela jistě ovlivní i prostředí vzdělávání, tedy i vybavování škol technologiemi. Tablety a přenosná zařízení jako chytré telefony díky množství integrovaných senzorů umožňují využít v uživatelském rozhraní (tedy v ovládání a interakci s počítačem) dosud nevídané možnosti, které byly dříve známy jen ze sci-fi literatury. Například iPad obsahuje kromě citlivého vícedotykového displeje s vysokým rozlišením a LED podsvětlením dvě kamery, mikrofon, akcelerometr, gyroskop, senzor okolního světla, GPS. Aplikace je tak možné ovládat různým otáčením, natáčením či třesením zařízení. Počítačový program může využít informaci, kde přesně se uživatel nachází, kolik je v dané lokalitě hodin či jaké jsou světelné podmínky. Ve spojení s možností propojovat tato data s informacemi dostupnými z internetu (iPad disponuje připojením Wi-Fi, Bluetooth a mobilním k sítím 3G) se otvírá dosud netušený obzor možností. Tyto možnosti mohou být využity k pokroku v tzv. rozšířené realitě (Augmented Reality), která je shodou okolností jedním z témat, kterému přisuzuje Horizon Report 2011 ve tříletém horizontu velkou budoucnost.

Již dnes jsou k dispozici aplikace, které tyto vlastnosti využívají. Například umožňují díky otevřené platformě Layar sledovat okolí na displeji mobilního zařízení (např.

chytrého telefonu) a nechat si do tohoto digitálního obrazu promítat popisky vybraných zobrazovaných objektů. Například názvy a výšky okolních kopců a hor, které zrovna kamera zachycuje. Nebo přímo hypertextové odkazy na stránky o historických budovách a pamětihodnostech ve městě. Zjištění vzdálenosti a zajištění itineráře cesty k takovému cíli je již dnes běžná funkce automobilových navigací.

Jiným příkladem může být aplikace Google Sky Map, která, pokud je spuštěna v mobilním zařízení, umožňuje zobrazovat oblohu podle natočení přístroje a v ní přímo sledovat názvy hvězd a jejich spojnice, které tvoří souhvězdí. Před vývojáři aplikací se otevírají dosud netušené možnosti, kterými budou trh se vzděláváním jistě postupně zásobovat.

Kam může směřovat vývoj interaktivních elektronických knih, je možné usuzovat z aplikace Alice for the iPad, která propojuje text knihy Alenka v říši divů s neotřelou grafikou a roztomilými animacemi uváděnými do chodu čtenářem různorodým natáčením a třesením tabletu. Na serveru YouTube je dostupná ukázka práce s knihou, dokonce je možné zdarma stáhnout i ukázkovou kapitolu Alice for the iPad-Lite.

Velmi působivou prezentaci příští generace digitálních učebnic představuje Mike Matas na záznamu z kalifornské konference TED, natočeném v únoru 2011. Popisovat možnosti jeho elektronické knihy pojednávající o větrných elektrárnách, ovládané pomocí dvou prstů, ale i zvuků vytvářených čtenářem, je nad rámec tohoto textu, video je v tomto případě mnohem lépe vypovídající.

První nesmělé krůčky lze najít i v České republice. Například server eReading, nabízející elektronické knihy, v srpnu 2011 oznámil vydání první české videoknihy Afriku na dohled pro iPad, která je navíc ke stažení zdarma.

Ještě chvíli počkáme?

Masivnějšímu rozšiřování tabletů do českých škol v současné době brání několik skutečností. Pomineme-li všechny důvody, které dosud omezovaly intenzivnější využívání technologií ve školách a třídách, objevují se mnohé další. Dodavatelé mají ve skladech interaktivní tabule, které považují zejména v Česku za prodejní trháky, a budou je chtít do škol dodat. Primárně byl iPad zaměřen na volnočasový segment (označuje se jako konzumace obsahu), čemuž jsou přizpůsobeny i jeho funkce a vlastnosti. Díky tomu ale pro školní prostředí například chybí přednastavené nástroje pro správu instalací, licencí a možnosti vzdálené správy a ovládání. Chybí možnost jednoduše integrovat iPad plnohodnotně do školních sítí, zejm. v Česku nejrozšířenější platformy Microsoft Windows. Cena tohoto zařízení je relativně vysoká a ani nejlepší konkurenční tablety nejsou s cenou výrazně níže. Provedení druhé (dosud poslední) verze iPad 2 je podle některých kritiků pro používání dětmi problematické, přeci jen první verze byla sice těžší a robustnější, zato o to odolnější. Konkurence sice připravuje tablety, které by

měly společnosti Apple odkrojit z koláče zisku plynoucího z prodeje iPadu, zatím se tak však nestalo.

Zkušenosti ze škol uvedené v článku Bořivoje Brdičky Nástup tabletů je definitivním vítězstvím 1:1 [4] ukazují, že od okamžiku, kdy žáci tablety dostanou, projevují o výuku mnohem větší zájem než dříve. Zároveň ale platí, že nutí učitele modifikovat výukové metody tak, aby byly jejich možnosti využity, a výuka je díky nim mnohem více individualizovaná. V zahraničí probíhají na plné obrátky výzkumy a pilotní projekty ověřující vhodnost zařazování iPadů do výuky.

Podle Brita Iana Wilsona zahájil iPad nový trend, kterým bude postupné zmenšování role učitele v podobě technické podpory žákům. Učitelé jsou permanentně přetíženi řešením technických problémů, kterým musejí při využívání technologií ve výuce čelit, a právě iPad se svou jednoduchou až triviální správou by měl tento negativní jev pomoci minimalizovat.

Webové informační stránky pro iPad ve školách zakládají firmy i učitelé. První učitelky (anglicky bychom je mohli označit za Early Adopters neboli za inovátory) již úžasné možnosti tabletů objevují a živě o nich diskutují, například v diskuzích nebo v blozích na Metodickém portálu.

iPad je příkladem nového trendu, který probíhal v případě dřívějších technologií obráceně. V minulosti navrhovaly a vyráběly technologické firmy své produkty pro business sféru a z té se postupně některé prostředky dostávaly do sféry konzumní, do využívání pro osobní potřebu. iPad byl ale primárně určen pro osobní využití a ihned si získal oblibu a stále častěji je využíván pro práci i vzdělávání. Lze tedy očekávat, že elektronické čtečky, tablety i další mobilní zařízení budou čím dál více ovlivňovat vzdělávání. Nejdříve to individuální, a později i to státní a soukromé. Ať už budou učitelé chtít, nebo ne.

Citace a literatura:

1. BRDIČKA, B. Horizon Report 2011. Metodický portál: Články [online]. 21. 02. 2011, [cit. 2011-09-11]. Dostupný z WWW: <<http://spomocnik.rvp.cz/clanek/c//11027/HORIZON-REPORT-2011.html>>. ISSN 1802-4785.
2. NEUMAJER, O. Kindle 3 – nesnesitelná lehkost elektronického čtení. Metodický portál: Články [online]. 05. 09. 2011, [cit. 2011-10-25]. Dostupný z WWW: <<http://spomocnik.rvp.cz/clanek/13553/KINDLE-3---NESNESITELNA-LEHKOST-ELEKTRONICKEHO-CTENI.html>>. ISSN 1802-4785.
3. Technology, Media & Telecommunications Predictions 2011. Deloitte, 2011. [cit. 2011-10-25]. Dostupný z WWW: <http://www.deloitte.com/view/en_GX/global/industries/technology-media-telecommunications/tmt-predictions-2011/>.
4. BRDIČKA, B. Nástup tabletů je definitivním vítězstvím 1:1. Metodický portál: Články [online]. 14. 03. 2011, [cit. 2011-10-25]. Dostupný z WWW: <<http://spomocnik.rvp.cz/clanek/c//11297/NASTUP-TABLETU-JE-DEFINITIVNIM-VITEZSTVIM-11.html>>. ISSN 1802-4785.

Zdroje obsažené v článku:

Spomocník <http://spomocnik.rvp.cz/clanek/11027/HORIZON-REPORT-2011.html>

Horizon Report 2011 <http://wp.nmc.org/horizon2011/>

tablety [http://cs.wikipedia.org/wiki/Tablet_\(počítač\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Tablet_(počítač))

Kindle 3 – nesnesitelná lehkost elektronického čtení <http://spomocnik.rvp.cz/clanek/13553/KINDLE-3---NESNESITELNA-LEHKOST-ELEKTRONICKEHO-CTENI.html>

Průzkum společnosti Nielsen <http://blog.nielsen.com/nielsenwire/?p=27570>

analytická předpověď společnosti Deloitte https://www.deloitte.com/assets/Dcom-Global/Local%20Assets/Documents/TMT/Predictions%202011%20PDFs/8616A_TMT_Predictions_LRLKD.pdf

Gartner ve své vlastní prognóze <http://www.gartner.com/it/page.jsp?id=1786014>

otevřené platformě Layar <http://www.layar.com/>

Google Sky Map <http://www.google.com/sky/>

Alice for the iPad <http://itunes.apple.com/us/app/alice-for-the-ipad/id35453-7426?mt=8>

ukázka práce s knihou <http://www.youtube.com/watch?v=gew68Qj5kxw>

Alice for the iPad-Lite <http://itunes.apple.com/us/app/alice-for-the-ipad-lite/id364746811?mt=8%20>

kalifornské konference TED http://www.ted.com/talks/mike_matas.html

první české videoknihy Afrikou na dohled <http://www.ereading.cz/cs/detail-knihy/afrikou-na-dohled-video-kniha-?eid=1596>

Nástup tabletů je definitivním vítězstvím 1:1 <http://spomocnik.rvp.cz/clanek/11297/NASTUP-TABLETU-JE-DEFINITIVNIM-VITEZSTVIM-11.html>

Iana Wilsona http://www.ipadineducation.co.uk/iPad_in_Education/iPads_in_Schools.html

firmy <http://skolstvi.24u.cz/zakladni/ipad.html>

učitelé <http://ipad-pro-deti.blogspot.com/>

diskuzích <http://diskuze.rvp.cz/viewtopic.php?f=165&t=17783>

blozích <http://bloguze.blogy.rvp.cz/2011/06/13/interview-lenka-mezi-ipady/>

Metodický portál ve službách vysokoškolské výuky

Malé proměny velkých paradigmat ve vzdělávání učitelů primárních škol

Autor: Mgr. Jindřich Strejček, PhDr. Jana Stará, Ph.D.

Pracoviště: Katedra primární pedagogiky, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova v Praze

Klíčová slova příspěvku: studium učitelství pro 1. st ZŠ, pedagogická praxe, konstruktivismus, konektivismus, wiki

Anotace (abstrakt):

Příspěvek popisuje pokus přivést skupinu studentů učitelství pro 1. stupeň ZŠ na Pedagogické fakultě UK v Praze k aktivní práci na Metodickém portálu rvp.cz. Jednalo se o jejich sdílení příprav na výuku a vzájemnou interakci nad těmito přípravami. Kromě rozvoje studentských dovedností vytvářet efektivní přípravy na výuku a reflektovat zkušenosti s výukou podle nich bylo cílem sledovat zájem studentů o zapojení mezi aktivní uživatele Metodického portálu. V příspěvku je prezentováno hodnocení této zkušenosti jednotlivými aktéry.

Text příspěvku:

Současná podoba vzdělávacího programu pro učitele primárních škol

Studium učitelství pro 1. stupeň ZŠ je na Pedagogické fakultě UK strukturováno do 6 základních modulů, tvořených soustavou vzájemně provázaných kurzů různých disciplín:

1. Modul univerzitního základu
2. Pedagogicko-psychologický modul
3. Předmětový modul
4. Modul předmětových didaktik
5. Specializační modul
6. Prohlubující modul

V modulu univerzitního základu jde o kultivaci všeobecného vzdělání studentů zejména v oblasti humanitních věd, kultury mluveného projevu a diskurzivního myšlení. Pedagogicko-psychologický modul zahrnuje studium pedagogiky, speciální pedagogiky a psychologie. Jeho součástí je rovněž pedagogická praxe. Smyslem předmětového modulu je prohloubení odborného základu jednotlivých oborů vyučovaných na 1. stupni základní školy. Modul předmětových didaktik má za cíl rozvoj dovedností transformovat vzdělávací obsah těchto oborů vzhledem k individuálním

a věkovým zvláštnostem dětí mladšího školního věku. Spolu s pedagogicko-psychologickým modulem tvoří profesní jádro a těžiště studia. Studenti učitelství pro 1. stupeň základní školy si mohou volit z několika specializací – výtvarná výchova, hudební výchova, tělesná výchova, dramatická výchova, anglický, německý či francouzský jazyk. Podle zvolené specializace se pak více zaměřují na studium příslušného oboru. V prohlubujícím modelu si studenti z nabídky volí další předměty podle svého odborného zájmu [1].

Převládající paradigma v profesní přípravě studentů na katedře primární pedagogiky

Převládajícím paradigmatickým profesní přípravy učitelů v kurzech realizovaných katedrou primární pedagogiky je pedagogický konstruktivismus spolu s personalismem. V konstruktivistickém přístupu ve vzdělávání učitelů je uplatňována vize učitele jako reflektivního praktika, tzn. učitele, který permanentně reviduje a „rekonstruuje“ své pojetí výuky. Profesní rozvoj učitele je vnímán jako třífázový proces. V první fázi odkrývají studenti učitelství svá předběžná pojetí výuky, vycházející převážně z jejich osobních zkušeností v roli žáků. Ve druhé fázi reflektují nově vznikající, časná pojetí výuky, utvářející se spolu s prvními zkušenostmi v rolích učitelů. Třetí fáze je již charakterizována jako propracované, racionálně, teoreticky reflektované pojetí výuky, do kterého by měli studenti dozrát na konci studia [2]. Toto paradigma se promítá do obsahu jednotlivých kurzů v pedagogicko-psychologickém modulu včetně kurzu Učitelské praktikum.

Koncepce předmětu Učitelské praktikum

Koncepce předmětu Učitelské praktikum I, vyučovaného v zimním, a Učitelské praktikum II, vyučovaného v letním semestru, (dále v textu je pro oba předměty uváděn jen název Učitelské praktikum) v rámci pedagogicko-psychologického modulu klade důraz na „konstruující se subjektivitu“ studenta učitelství, který je hlavním aktérem svého profesního vývoje a (spolu)tvořcem své profesní identity. Hlavním cílem předmětu je pomoc a podpora studentům v jejich individualizovaném procesu „stávání se učitelem“ [3].

V zimním semestru druhého (u nejazykových specializací) nebo třetího (u specializací pro cizí jazyk) ročníku studenti ve skupinách (obvykle 10–15 studentů) s vedoucí vysokoškolskou učitelkou navštěvují každý týden různé základní školy a hospitují zde v hodinách různých učitelů 1. stupně. Důraz je kladen na podrobnou reflexi (individualizovanou i skupinovou, ústní i písemnou) každé výukové hodiny či bloku. V následných seminářích didaktiky 1. stupně ZŠ se stejnou vyučující se studenty seznamují s teorií výběru a koncipování učiva na 1. stupni ZŠ, volby výukových postupů a strategií, hodnocení žáků, řízení třídy apod. Propojení předmětů Učitelské praktikum a Didaktika primární školy umožňuje propojovat teoretické poznatky a postupy realizované v praxi.

Např. vedoucí VŠ učitel plánuje v didaktickém semináři seznámit studenty s principem individualizace ve výuce. Naplánuje tedy se spolupracujícím učitelem fakultní

školy, jehož silnou stránkou je individuální přístup k žákům, návštěvu skupiny studentů v jím vedené hodině. Zde mohou studenti pozorovat, jak je možné výuku individualizovat (jak citlivě a efektivně rozdělit žáky do homogenních skupin a jak diferencovat úkoly pro skupiny podle úrovně dosažení výukového cíle, jak využívat asistenta ve třídě pro pomoc žákům s překážkami v učení, jak využít vrstevnickou pomoc, jak pracovat s heterogenními skupinami apod.). V didaktickém semináři studenti reflektují své zkušenosti z pozorovaných hodin a následně jim VŠ učitelka pomůže jejich zkušenosti a poznatky utřídit, doplnit je dalšími teoretickými poznatky a případně zadat související úkoly k samostudiu či k průzkumu na další praxi.

Na konci zimního semestru se studenti obvykle seznamují s třídami, kde budou v letním semestru ve dvojicích či trojicích praktikovat. Cílem Učitelského praktika v letním semestru je reflektovat nově vznikající, časná pojetí výuky, utvářející se spolu s prvními zkušenostmi v rolích učitelů. Studenti učí ve dvojicích či trojicích každý týden po dobu letního semestru, a to vždy ve stejné třídě 1. stupně. Jsou vedeni učitelkou této třídy, která s nimi plánuje obsah a způsob výuky na následující týden, poskytuje zpětnou vazbu k hodinám vedeným studenty a podporuje je v dalším profesním rozvoji. Vedoucí VŠ učitelka také poskytuje zpětnou vazbu studentům, jejichž hodiny pozorovala (každý týden minimálně třem studentům), podporuje je při ověření teoretických poznatků v praxi, věnuje se skupinovému reflexím, zadává a kontroluje individuální úkoly studentů. Na konci semestru vedoucí VŠ učitelka hodnotí úroveň učitelských kompetencí jednotlivých studentů a na základě tohoto hodnocení přistupuje k udělování zápočtů. Udělení zápočtu z předmětu Učitelské praktikum je nutnou podmínkou pro studium jednotlivých oborových didaktik s praxí v rámci Modulu předmětových didaktik.

Cesta k novému paradigmatu?

V nedávné době začalo být u nás poukazováno na nutnost začít ve vzdělávání více zohledňovat narůstající význam informačních technologií. V české pedagogice se objevil nový pojem – tzv. konektivismus. Jedná se o teoretický pohled na učení, který se v zásadě ztotožňuje s konstruktivismem, avšak ve svém porozumění procesu učení nově zohledňuje také fenomén technologiemi propojeného světa. Podle konektivismu má pro učení klíčový význam síť a pochopení informačních struktur v ní obsažených. Nové znalosti už nejsou konstruovány na základě znalostí předchozích, nýbrž jsou utvářeny v prostředí dynamicky se měnící sítě. Učení se již nutně neděje jen prostřednictvím osobního setkávání s lidmi, ale také prostřednictvím aktivní účasti v síti [4].

Místem, kde je možné principy konektivismu sledovat a ověřovat jejich platnost, jsou internetové komunity. S rozvojem internetu a webových aplikací tzv. druhé generace, jako jsou blogy, internetová fóra, wiki, je skutečně možné pozorovat, že nový komunikační prostor, který bývá označován přívlaskem kyber nebo také virtuální, umožňuje sdružování lidí okolo podobných zájmů, včetně zájmů profesionálních. Jednu z takových komunit u nás tvoří učitelé z řad uživatelů Metodického portálu.

Učitelské praktikum ve Wiki na Metodickém portálu

V akademickém roce 2010/2011 jsme uskutečnili pokus přivést na Metodický portál studenty učitelství pro 1. stupeň v rámci předmětu Učitelské praktikum. Výchozím prostředím byly stránky modulu Wiki, které měly umožnit studentům sdílení příprav na výuku a vzájemnou interakci nad těmito přípravami. Kromě zkvalitnění samotného kurzu bylo cílem sledovat zájem studentů o zapojení mezi aktivní uživatele Metodického portálu, jehož je Wiki součástí.

Na konci kurzu jsme realizovali mezi studenty dotazníkové šetření, jehož cílem bylo zjistit subjektivní vnímání hodnoty realizovaných aktivit ve Wiki pro profesní rozvoj studentů učitelství. Šetření se zúčastnila celá jedna skupina studentů, vedená Janou Starou (11 studentů).

Úvodem nás zajímaly předchozí zkušenosti studentů s aktivním využíváním webů druhé generace, abychom si udělali lepší představu o postojích studentů k tomuto typu technologií. K našemu překvapení vykazovali studenti o tyto weby relativně malý zájem.

Významnější část šetření byla věnována interakcím studentů mezi sebou, komunikaci s vedoucí kurzu a rovněž s učiteli, u kterých vykonávali pedagogické praxe. Jeden dotaz směřoval rovněž k interakcím s ostatními uživateli Metodického portálu.

Hodnocení vzájemných interakcí mezi studenty bylo převážně pozitivní. V reflexích těchto interakcí se objevovala nejčastěji slova jako inspirace, podpora, povzbuzení a motivace. Na otázku, jak jim byly prospěšné komentáře od kolegů, jedna účastnice kurzu poznamenala: „Komentáře od kolegů byly spíše povzbuzující, takže byly prospěšné hlavně v tom, že jsem šla na výuku s větší sebejistotou.“

Největší hodnotu studenti přisuzovali komentářům od vedoucí kurzu, která studenty nejen povzbuzovala, ale také upozorňovala na případné problémy ve vztahu k navrhovaným aktivitám.

Hodnocení významu interakcí s učiteli, u kterých studenti vykonávali pedagogickou praxi, stejně jako hodnocení významu interakcí s ostatními uživateli Metodického portálu bylo pouze hypotetické, neboť k nim z objektivních důvodů nedošlo. Žádný z učitelů, u kterého byli studenti účastníci se šetření na praxi, nebyl aktivním ani registrovaným uživatelem Metodického portálu, aniž by o tuto registraci v průběhu působení studentů na Metodickém portálu sám aktivně projevil zájem. Pro ostatní již registrované uživatele Metodického portálu byla aktivita studentů ve Wiki skrytá. Bylo tomu tak z důvodu zajištění pocitu bezpečí pro nesmělejší studenty, kteří se kurzu účastnili.

Pokud by se interakcí se studenty účastnili také učitelé, u kterých studenti vykonávali praxi, studenti by od nich očekávali, jak uváděli, rady a pomoc vyplývající ze znalosti

třídy, pro kterou vlastní výuku připravovali. Měli by zájem o komentáře k náročnosti, přiměřenosti a trvání jednotlivých úkolů naplánovaných v přípravách nebo o konkrétní poznámky ve vztahu k žákům či výukovým situacím.

Od komunity učitelů již působících na Metodickém portálu by studenti očekávali názory a zkušenosti, rady a doporučení, co dělat lépe. „Víc hlav víc ví,“ odpověděla jedna studentka a dodala, že učitelé z řad uživatelů Metodického portálu mají více zkušeností, a tedy i nápadů, jak něco v návrhu hodiny dotáhnout nebo vylepšit. Objevila se však také skepse nad relevancí takových komentářů vyplývající z neznalosti třídy a osoby studenta nebo pochybnost, zda by se nějaké komentáře u příprav vůbec objevily.

Studenti sami aktivně nepřispívali do jiných částí Metodického portálu. Přesto se naprostá většina z nich ztotožnila s výrokem, že Wiki jim umožnila dostat se k užitečným informacím pro jejich profesní rozvoj, publikovaným na Metodickém portálu.

Velmi pozitivně hodnotila realizaci aktivit ve Wiki vedoucí Učtelského praktika Jana Stará. Jako zásadní označila to, že vkládání příprav studentů minimálně 2 dny před jejich realizací ve třídách 1. stupně ZŠ jí umožnilo jednotlivé přípravy komentovat a následně se mnohým studentů na základě těchto komentářů podařilo přípravy zkvalitnit. Mohla si také díky znalosti jednotlivých příprav naplánovat, které hodiny jednotlivých studentů navštíví, a jelikož se dobře orientovala v přípravě studenta, mohla při pozorování ve třídě sledovat věci, aniž by ztrácela čas hledáním logiky ve sledu činností apod., a dělat si poznámky přímo do přípravy. V zpětnovazebním rozhovoru se studentem mohla pak vést rozhovor na vyšší úrovni, než kdyby společně nespoupracovali na designu hodiny. I když v rozhovoru J. Stará uvedla, že pro ni bylo studium a komentování příprav poměrně časově náročné, uvádí, že „...posun většiny studentů v této skupině mi přišel v oblasti plánování výukové hodiny díky Wiki větší než v minulých ročnících. Myslím, že se studenti museli více zamýšlet nad konkrétními vzdělávacími cíli, které chtějí v hodině splnit, a nad tím, aby jednotlivé činnosti děti nejen bavily, ale aby měly i logiku v rámci hodiny.“

Jako nejvíce problematické se jí jeví dvě věci. Jednak to, že se nepodařilo pro komentování příprav ve Wiki přimět také učitele základních škol, v jejichž třídách studenti praktikovali. Jako řešení vidí v budoucnu možnost tyto učitele nějak motivovat, pravděpodobně finančně. Druhou problematickou záležitostí bylo podle J. Staré řešení některých technických problémů, které se však v průběhu kurzu podařilo napravit.

O práci s portálem Wiki při budoucím vedení praxí studentů projevíli zájem i další vyučující Katedry primární pedagogiky Pedagogické fakulty UK v Praze.

Citace a literatura:

1. Katedra primární pedagogiky [online]. 2009 [cit. 2011-09-03]. Studijní obory. Dostupné z WWW: <http://userweb.pedf.cuni.cz/primped/index.php?option=com_content&task=view&id=19&Itemid=33#1st>.
2. SPILKOVÁ, Vladimíra et al. Současné proměny vzdělávání učitelů. Brno : Paido, 2004. ISBN 80-7315-081-6.
3. SPILKOVÁ, Vladimíra; VAŠUTOVÁ, Jaroslava et al. Učitelská profese v měnících se požadavcích na vzdělávání. Praha : Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2008. ISBN 978- 80-7290-284-9.
4. BRDÍČKA, Bořivoj. Jak učit ve všudypřítomném mraku informací? In SOJKA, Petr; RAMBOUSEK, Jiří. SCO 2009: 6. ročník konference o elektronické podpoře výuky. Brno, Česká republika, 16.–17. června 2009, sborník příspěvků. Brno : Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-4878-2.

Obsahové moduly v proměnách času

Autor: Ing. Eva Rathouská Grmelová, Mgr. Petr Valenta

Pracoviště: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV)

Klíčová slova příspěvku: internet, kvalita, kvantita, recenzní proces, struktura portálu, uživatelská vstřícnost

Anotace (abstrakt):

Příspěvek shrnuje zkušenosti z mnoha let vývoje a realizace obsahové sekce Metodického portálu RVP.CZ. Dotýká se přínosu internetového média pro poskytování metodické a teoretické podpory učitelům, otázek kvality a kvantity příspěvků na Metodickém portálu RVP.CZ, specifik recenzního procesu u článků a digitálních učebních materiálů a dalších problémů, s nimiž byl realizační tým projektu Metodika II za dobu existence portálu konfrontován.

Text příspěvku:

Hlavním smyslem a cílem Metodického portálu RVP.CZ je poskytovat metodickou a teoretickou podporu učitelům v předškolním, základním a středoškolském, všeobecném i odborném vzdělávání. Toto poslání předpokládá vytvoření efektivního systému zajišťování a distribuce podpůrných materiálů cílové skupině. Materiály musí být snadno přístupné, a to jak z hlediska eliminace „materiálních“ bariér, tak také z hlediska jejich další využitelnosti a modifikovatelnosti. Materiálními bariérami jsou myšleny ty proměnné, které omezují dostupnost materiálu z hlediska jeho formy (fyzický objekt), ceny, rozsahu nabídky (omezený počet jednotlivých exemplářů), případně lokalizací či vazbou na konkrétní fyzický prostor (některé knihy je možné si vypůjčit pouze prezenčně ve studovně atd.). Médii přenosu informací, které lze jednoznačně považovat ve výše uvedeném smyslu za „bezbariérové“, je internet. Z hlediska poslání poskytovat teoretickou a metodickou podporu potenciálně všem pedagogům, a to bez jakýchkoliv bariér, bylo tedy logickou a správnou volbou vytvoření internetového portálu, který bude shromažďovat a dále nabízet podpůrné materiály k jejich volnému využití v pedagogické praxi. Internet je prostředí otevřené, vkládat a zpětně získávat informace může potenciálně každý z pohodlí svého domova. Přesto však používání internetu vyžaduje (vedle nutnosti připojení) alespoň základní znalosti a dovednosti v používání počítačů a orientaci v prostředí internetových vyhledávačů a virtuálního prostoru internetu vůbec. Cílová skupina pedagogických pracovníků v předškolním, základním a středoškolském vzdělávání je s ohledem na ICT kompetence skupinou heterogenní. Přesto je možné říci, že většina učitelů si v současné době již dokáže poradit s internetem a je uživatelsky poměrně zdatná. Rozvoj ICT kompetencí však stále zůstává sekundárním cílem projektu Metodického portálu RVP.CZ.

Autorství na Metodickém portálu – odborníci vs. uživatelé

Aby projekt splnil své cíle, bylo třeba zajistit bohatou nabídku podpůrných materiálů týkajících se všech vzdělávacích oborů v předškolním, základním a středním školství, stejně jako jejich vysokou kvalitu. Jedna z možných cest zajištění kvality nabízených materiálů je smluvní spolupráce s odborníky z řad vysokoškolských pedagogů či s kvalitními praktiky z rozmanitých škol všech vzdělávacích stupňů. Ti by vytvářeli metodické a teoretické materiály na základě poptávky realizačního týmu portálu nebo jeho uživatelů. Taková spolupráce by byla ovšem nepružná a velmi náročná především z hlediska personálního zajištění autorů. Jak se ukázalo, motivace odborníků k přispívání na Metodický portál RVP.CZ je velmi malá. Rozhodujícími je několik okolností. Především je to současný systém hodnocení výsledků výzkumu, které nutí vysokoškolské pedagogy publikovat pouze takové texty, které lze zahrnout do Registru informací o výsledcích výzkumu a vývoje (RIV). Metodický portál RVP.CZ bohužel nezískal status, který by umožnil texty publikované na portálu hodnotit v rámci RIV. V systému, kde zařazování výsledků výzkumu do RIV je podmínkou poskytování státních dotací a katedry jednotlivých fakult jsou tedy závislé na činnostech, které požadavkům RIV odpovídají, ztrácí mnoho vysokoškolských pedagogů jednu z podstatných motivací k publikování na Metodickém portálu RVP.CZ. Druhou okolností je relativně, z pohledu některých odborníků, nedostatečná výše honoráře za jednotlivé příspěvky. Přestože honoráře autorů Metodického portálu rozhodně nepatří k nízkým, nemají být hlavní motivací pro přispívání na portál. Tím je především ochota pomoci prostřednictvím vlastních podnětů a nápadů či předáváním zkušeností z kvalitní výukovou praxi. Přesto jsou někteří autoři přesvědčeni, že by honoráře na portálu mohly být vyšší, a svoji iniciativu proto věnují spíše (logicky) práci na projektech, které mohou přinést vyšší finanční objemy jejich pracovišti, resp. jim samotným. V neposlední řadě může internetové médium požívat v případě některých jednotlivců velmi malou prestiž. Tento postoj se týká spíše starší generace odborníků, kteří jsou vůči novým komunikačním technologiím spíše konzervativní a nedůvěřiví.

Mnohem efektivnější cestou získávání materiálů k jejich další distribuci je zapojení komunity uživatelů. Většina učitelů si vypracovává přípravy do hodin, řada z nich při tom používá počítač, a má tedy k dispozici materiály v digitální podobě (např. testy pro žáky). Metodický portál pro ně představuje možnost nabídnout jejich přípravy ostatním kolegům a kolegyním a zvýšit tak rozsah jejich využití. Uživatelé jsou tedy těmi, kteří sami vytvářejí materiály a poskytují je ostatním uživatelům ke stažení, sdílení a dalšímu využívání v pedagogické praxi. Tento systém umožňuje získávat podstatně větší množství materiálů k dalšímu zprostředkování. Finanční motivace je v tomto systému sekundární. Primární je sociální dimenze publikační aktivity: společná činnost, sdílení zkušeností a nápadů, zpětná vazba k vlastní praxi, profesní sdružování, možnost vyjádřit své potřeby a zájmy a být vyslyšen (např. prostřednictvím diskuzí). Prostřednictvím svých příspěvků dává autor o sobě vědět odborné pedagogické veřejnosti, ale i dalším aktivním autorům. Publikování na Metodickém portálu se může stát do jisté míry také otázkou osobní prestiže. Je ovšem nutné rea-

listicky přiznat, že autorské honoráře tvoří významnou složku motivace pro autory příspěvků na Metodickém portálu RVP.CZ.

Přesto je při oslovování potenciálních autorů nezbytný aktivní přístup týmu Metodického portálu. Oslovování autorů probíhá prostřednictvím výzev buď přímo publikovaných na stránkách portálu, nebo rozesílaných e-mailem. Zřejmě nejefektivnější (ovšem časově i organizačně nejnáročnější) formou oslovování jsou však osobní prezentace portálu členy realizačního týmu na seminářích, konferencích a dalších akcích partnerských nebo spřízněných organizací (NÚOV, IPPP, CERMAT). Klíčová je při těchto setkáních role regionálních koordinátorů, kteří působí v krajích a propagují Metodický portál přímo u cílové skupiny, např. ve školách. V sekci odborného vzdělávání jsou k dispozici konzultanti NÚOV, kteří přímo ve školách realizují semináře na podporu získávání autorů. Je důležité osobně se setkávat přímo s celými učitelskými sbory, prezentovat jim cíle, možnosti a funkce Metodického portálu a také výsledky práce ostatních autorů, kteří na portálu publikují již od jeho vzniku v roce 2005, v případě sekce odborného vzdělávání od roku 2009, kdy se NÚOV stal partnerem projektu.

Jako nejobtížnější se ukázalo zajištění dostatečného počtu autorů pro sekci odborného vzdělávání. Motivování autorů v odborném vzdělávání je nesmírně složité. Někteří učitelé z této oblasti vzdělávání nejsou až tak přirozeně kreativní jako např. učitelé ze základního vzdělávání. Ani fakt, že za materiál mohou dostat odměnu, pro ně nehraje roli a finance rozhodně nejsou tím, co by většinu učitelů přimělo posílat příspěvky. Bohužel ani zjištění, že portál pro jejich obor nenabízí žádný materiál, v nich nevyvolá touhu něco vytvořit a nepodnímtí je k vložení materiálu. Při metodicko-motivačních seminářích, které realizují konzultanti NÚOV, se ukazuje, že hlavním důvodem, proč jsou učitelé při tvorbě materiálů pasivní, je fakt, že se cítí být přetěžováni a nemají dostatek času. Vedení některých odborných škol má také obavu, aby nebylo levně využito jejich know-how, takže aktivitu učitelů ve smyslu publikovat na Metodickém portálu nepodporují. Portál učitelé ovšem v drtivé většině využívat chtějí, protože se jim zdá užitečný. Při dobře vedeném semináři lze využíváním kombinace materiálů z různých modulů docílit toho, že se někteří učitelé pro portál nadchnou – někoho zaujmou virtuální hospitace, jiného zase třeba odkazy nebo wikipedie. Ale většinou se necítí dostatečně motivováni pro to, aby vložili nějaký materiál do garantovaných modulů. Během seminářů a práce v terénu se nám zatím bohužel nepodařilo jednoznačně zjistit, jakým způsobem bychom mohli učitele motivovat k aktivnější a autorské práci. Jisté je, že je nutné a žádoucí soustavně možnost autorství učitelů škol prezentovat a diskutovat při různých akcích, při kterých přijdeme do kontaktu s učiteli odborných škol. Přes všechny tyto obtíže je ale možné říci, že ačkoliv množství příspěvků v sekci odborného vzdělávání stále nemůže konkurovat všeobecně vzdělávacím sekcím, počet příspěvků za odborné vzdělávání se postupně zvyšuje. Stávající počet materiálů je tedy možné považovat za úspěch, a to i přes jejich malou oborovou pestrost: převládají digitální učební materiály pro ekonomické obory a dopravní zeměpis.

Recenzní proces – kvantita vs. kvalita příspěvků

Kvantita příspěvků, kterou zajišťuje přímá zainteresovanost uživatelů na aktivitách portálu, může být v kontrastu s jejich kvalitou. Relativní snadnost publikování na Metodickém portálu může vést k jistému zmechanizování výroby příspěvků, které pak ztrácejí svoji originalitu a invenci a stávají se pouze prázdnou schránkou, již je možné zaplnit jakýmkoliv obsahem. Tento typ příspěvků (zejména jde o digitální učební materiály), může být díky jejich snadné modifikovatelnosti velmi užitečným nástrojem pro vytváření vlastních učebních objektů. Ve skutečnosti jde stále pouze o jednu a tutéž pomůcku, která se změnou obsahu nepřináší žádné nové funkce nebo možnosti jejich užití a jen těžko může stimulovat širší škálu učebních procesů. Přesto (nebo možná proto) jsou tyto příspěvky (např. rozmanité formy AZ kvízů, pexesa, binga a jiných), zejména mezi autory, velmi oblíbené. Je zřejmé, že někteří autoři využívají jednotné šablony, aby představili téma na „tisíc a jeden způsob“. Doslova chrlí velké množství materiálů, ale tyto materiály jsou si velmi podobné. To jim přináší možnost snadného výděлку, přínos takových materiálů je ale velmi sporný. Přestože jednotlivě mohou tyto učební materiály fungovat jako zajímavý a netradiční způsob zprostředkování tématu či rozvíjení znalostí a dovedností, jejich vysoká koncentrace metodický přínos portálu spíše devaluje. Ten totiž spíše spočívá v rozmanitosti nabízených materiálů jak z hlediska jejich obsahu, tak i didaktických funkcí. Celková kvalita metodické nabídky se proto vlivem vysokého počtu jednotvárných materiálů může snižovat. Je potom na koordinátorech jednotlivých modulů, nakolik přísně budou příspěvky posuzovat a zda jejich rozhodování bude ovlivněno spíše hlediskem kvality nebo kvantity.

V případě podobných materiálů dochází ke konfliktu mezi představami o kvalitě nabízených materiálů ze strany realizačního týmu a snahou vyjít vstříc potřebám uživatelské komunity. Je třeba nebýt přehnaně idealističtí a dokázat si přiznat, že mnoho učitelů preferuje jednoduché, málo sofistikované metody a techniky, jejichž instrukce a proces zpracování není složitý. Takové materiály je možné snadno a libovolně modifikovat a tedy hojně ve výuce využívat. Jednotvárný charakter nabízených materiálů by ovšem nepřinášel komplexní a ani příliš kvalitní metodickou podporu učitelům. Proto je nutné kvalitu příspěvků na jedné straně kontrolovat a na druhé straně garantovat v případě materiálů již publikovaných. Materiály vložené na Metodický portál posuzuje v první fázi hodnotícího procesu regionální koordinátor, který rozhoduje, jestli je daný materiál po formální stránce vyhovující a zda je v souladu s publikačními pravidly portálu. Pokud je materiál regionálním koordinátorem odsouhlasen, vstupuje do recenzního řízení, které zajišťují školení externí spolupracovníci, experti na danou vzdělávací oblast. Systém recenzování příspěvků na Metodickém portálu RVP.CZ byl zamýšlený a po většinu existence portálu také realizovaný jako prakticky totožný s podobnými systémy v odborných periodikách. Na každý materiál byly vypracovány dva nezávislé posudky, které zpracovali dva recenzenti, kteří vůči sobě zůstávali anonymní. V případě protikladných posudků následovalo vypracování ještě posudku rozhodčího třetím recenzentem. Tento systém zajišťoval

vysokou kvalitu publikovaných materiálů, ukázal se však, a byl samotnými uživateli i takto hodnocen, jako zdlouhavý, rigidní a příliš zkostnatělý. V konečném důsledku některé autory nastavená forma recenzního řízení od publikování na Metodickém portálu RVP.CZ odrazovala. Problém však nespočíval pouze v přísnosti recenzního procesu. Je možné věřit, že ta by byla uživateli akceptována, pokud by vedla k zajištění vysoké kvality příspěvků. Příčinou odmítavé reakce uživatelů byl pravděpodobně rozpor mezi regulativními požadavky recenzního procesu a chápáním internetu jako veskrze svobodného, otevřeného a kreativního prostoru. Je zřejmé, že v kontrastu k flexibilnímu, interaktivnímu a pružnému prostředí internetu musely přísné požadavky recenzního řízení působit skutečně zkostnatěle. Jednou stranou otevřenosti internetu je možnost získávat z něj rozličné informace nebo materiály, druhou je možnost své vlastní výtvořiny na internet umísťovat a sdílet s ostatními, funguje zde tedy vzájemná oboustranná komunikace. To jsou vlastnosti, jimiž se internet odlišuje od jakéhokoli jiného média. Každá snaha o regulaci jednoho z těchto dvou aspektů otevřenosti on-line světa může být důvodem pro odmítavou reakci ze strany uživatelů. Recenzní proces na Metodickém portálu tak pro mnoho uživatelů zřejmě představoval významnou bariéru pro zapojení se do aktivit komunity. Pokud bylo řečeno, že právě činnost komunity autorů je pro Metodický portál existenčně nejdůležitější, bylo zřejmé, že bude nutné tento problém řešit.

Konflikt mezi přísnými požadavky recenzního řízení relativizujícími otevřenost portálu a touhou uživatelů vstupovat do činnosti portálu více „svobodně“ vedl po dlouhých úvahách k redukci a zmírnění recenzního procesu. V současné době posuzuje příspěvky na portálu pouze jeden recenzent, který však garantuje materiál celou vahou své odbornosti. Recenzenti i nadále procházejí školeními organizovanými členy realizačního týmu (většinou koordinátory jednotlivých modulů), a měli by být tedy schopni posoudit, zda je příspěvek v souladu s požadavky kurikulární reformy. Pod pojmem požadavky kurikulární reformy je míněn soulad s vybraným rámcovým vzdělávacím programem, očekávanými výstupy či výsledky vzdělávání v případě rámcových vzdělávacích programů pro odborné vzdělávání, s vybranými klíčovými kompetencemi. V případě, že materiál nesplní některou z vybraných podmínek a autor příspěvek nepřepracuje, recenzent materiál zamítá.

Reálné důsledky zjednodušení recenzního procesu je zatím stále těžké odhadovat. Zjednodušení recenzního procesu s sebou na jednu stranu nese riziko snížení kvality publikovaných příspěvků, na druhou stranu je vstřícným krokem pro uživatele a alespoň částečným odstraněním bariéry v přístupu k publikování na portálu. V případě odborného vzdělávání může být zavedení jednoho recenzenta o to problematičtější, že příspěvky v této vzdělávací sekci mohou mít široký odborný záběr. Existuje riziko, že jeden recenzent nemusí vždy příspěvek odborně obsáhnout celý, a je zde tedy nebezpečí publikování příspěvků obsahujících věcné chyby. Je ale zřejmě ještě příliš brzy na to, abychom mohli konstatovat, že zjednodušení recenzního procesu skutečně snížilo kvalitu příspěvků, stejně jako že zvýšilo počet autorů ochotných na portál přispívat.

Struktura portálu - komplexní přístup vs. uživatelská vstřícnost

Z hlediska otevřenosti Metodického portálu uživatelům však nešlo pouze o přísné podmínky recenzního řízení. V počátečních fázích existence portálu existovalo mnoho opatření, která se nakonec ukázala jako uživatelsky nepřijatelná. Původní koncept portálu vycházel z detailní aplikace struktury RVP na uspořádání a obsah portálu. Obsah na portálu je tedy strukturován do jednotlivých sekcí podle typů vzdělávání (předškolní, základní, základní umělecké, gymnaziální, odborné, speciální, jazykové a neformální vzdělávání atd.) a dále dle vzdělávacích oblastí a oborů. Kromě toho jsou v modulu Články příspěvky řazeny ještě do dalších záložek dle tematického zaměření článku (informujeme, výuka, učitel, kurikulum, škola, okolí). V modulu DUM jsou pak příspěvky řazeny do záložek až po očekávané výstupy. Tato struktura zůstává funkční dodnes. Některé záložky se ovšem tematicky překrývají či jsou svým zaměřením natolik specifické, že jejich parametrům odpovídá pouze minimum příspěvků. V současné době proto v týmu Metodického portálu probíhá debata, zda některé záložky nesloučit či případně úplně nezrušit. Podobně se v minulosti diskutovalo nad jednotlivými typy příspěvků v modulu Články. V současné době jsou na portálu tři typy článků: informativní, praktický a teoretický. Informativní článek přináší zprávu o důležitém dění ve školství, o projektech, vzdělávacích akcích, konferencích apod. Informativní článek by měl mít ale určitou didaktickou, metodickou nebo odbornou nadhodnotu (např. popis nové metodiky vytvořené v rámci projektu atd.). Praktické články popisují především výukové aktivity, metody a techniky, které jsou (ale ne bezpodmínečně) ověřené přímo v praxi. Teoretické články pak poskytují učitelům odborné znalosti nezbytné pro výuku oborových předmětů, stejně jako všeobecný přehled o aktuálním dění v různých vědních oborech. Tyto základní typy článků se v minulosti členily ještě do dalších kategorií.

Původní koncepce praktických článků tak zahrnovala celkem čtyři dílčí kategorie. Kromě kategorie *Inspirace* (jednoduchý námět výukové aktivity nabízený k realizaci) a *Zkušenost* (praktické zpracování konkrétní výukové aktivity realizované ve výuce; obsahuje vlastní hodnocení nebo hodnocení jiného pedagoga), které jsou na Metodickém portálu přítomné i v současnosti, obsahovaly praktické články ještě kategorii *Příklad* a *Věda a výzkum*. Kategorie *Příklad* odpovídala svými parametry současné kategorii *Zkušenost*, neobsahovala ale evaluaci jiným pedagogem. Dílčí kategorie *Věda a výzkum* přinášela praktické aplikace poznatků vědeckých výzkumů do výukové praxe, součástí byl oponentský posudek.

Teoretické články, které dnes tvoří samostatnou kategorii, byly v minulosti také členěny do několika dílčích kategorií. *Odborný teoretický* článek přinášel zobecnující uchopení empirických dat s přesahy do pedagogické praxe. *Aplikační teoretický* článek nabízel teoretická východiska k danému tématu a konkrétní příklady jejich využití ve výuce. Podobně jako u praktických článků se také v rámci kategorie teoretických článků objevovala dílčí kategorie *Věda a výzkum*, zde ovšem bez kontex-

tu praktického využití výsledků výzkumu ve výuce, pouze jako stat' o provedených výzkumech a jejich výstupech.

Tři základní kategorie článků byly tedy dle původního konceptu každá (s výjimkou informativních článků) dělena na několik dílčích kategorií usilujících o obsáhnutí jemných odstínů v tematickém zaměření a praktickém využití článků. Výsledkem bylo celkem osm typů článků. Toto detailní členění bylo vedeno cílem usnadnit uživatelům orientaci v obsahové nabídce Metodického portálu a poskytnout jim nástroj, jehož pomocí mohou snadno identifikovat charakter příspěvků a vybírat z obsahu portálu pouze články odpovídající jejich požadavkům a záměrům. Zavedení položek, které museli autoři povinně při vkládání článků vyplňovat (například průřezová témata, organizační forma výuky, cíl, mezioborové přesahy a vazby a další), směřovalo na jedné straně k ověření, zda jsou autoři-učitelé schopni s těmito veličinami adekvátně pracovat a zda umějí své aktivity zařadit do širšího kontextu didaktických kategorií, zda tedy nad svou prací přemýšlejí koncepčně a systematicky, a na druhou stranu k jejich stimulaci pro toto myšlení. Brzy se však ukázalo, že je takřka nemožné vtěsnat jednotlivé příspěvky do takto úzce vymezených kategorií, z nichž některé se navíc významně překrývaly (viz např. dílčí kategorie *Věda a výzkum*). Kategorie byly příliš těsné a z hlediska uživatelů portálu příliš umělé. Autoři příspěvků jako praktici často nebyli schopni vnímat jemné charakterové odstíny jednotlivých kategorií a nedokázali (či jednoduše nehodlali) vytvářet články s tak úzce vymezeným profilem. Bylo pouze logické, že postupně došlo ke zrušení většiny dílčích kategorií článků a dalších položek, které byly původně též povinné. V současné době jsou na Metodickém portálu tedy tři základní typy článků. Jsou to články informativní, praktické a teoretické, z nichž pouze praktické články se dělí na další dvě dílčí kategorie *Inspirace* a *Zkušenost*. Od původní snahy vytvořit strukturu Metodického portálu tak, aby odrážela i nejdrobnější detaily jednotlivých druhů a typů příspěvků, bylo tedy ustoupeno ve prospěch vyšší uživatelské vstřícnosti. Zjednodušení vkládání příspěvků převedením mnoha povinných položek na nepovinné (například průřezová témata, organizační forma výuky, cíl, evaluace další osobou u praktických článků typu *Zkušenost*) bylo částečně projevem rezignace na jednu z podstatných funkcí Metodického portálu, tedy přispívat k adekvátnímu myšlení o vlastní profesi učitelů, na druhou stranu to však odstranilo řadu překážek, které portál před své uživatele kladl.

Z toho, co bylo dosud o obsahové sekci Metodického portálu řečeno, je zřejmé, že současná realita publikování příspěvků v modulech Články, DUM a Odkazy se od původních představ otců a matek projektu významně odlišuje. Pečlivě promyšlená struktura a funkce portálu v realitě narážela na mnohé bariéry, nyní mnohem spíše vychází z potřeb a zájmů samotných uživatelů portálu. Metodický portál je v každém případě vyvíjen jako nástroj, který má sloužit především jeho uživatelům – učitelům. Nebylo by přínosné ani strategické, pokud by realizační tým tvrdohlavě trval na svých představách a bazíroval na některých funkcích či nástrojích, které uživatelé nepotřebují, nechápou jejich význam nebo je dokonce odmítají. Nejen možnost

podílet se na tvorbě obsahu portálu, ale zejména pozitivní zpětná vazba ze strany realizačního týmu na názory a potřeby uživatelů činí Metodický portál tím, čím má být – prostředím pro komunitní setkávání a spolupráci.

Jak se budovala komunita na Metodickém portálu

Autor: Mgr. Stanislava Andršová, Mgr. Pavlína Hublová

Pracoviště: Nakladatelství Dr. Josef Raabe, Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP

Klíčová slova příspěvku: komunita, diskuze, VIP uživatel, netmoderátor

Anotace (abstrakt):

Během projektu Metodika II se na pozici manažerky aktivity Komunita vystřídaly Stanislava Andršová a Pavlína Hublová. Každá měla možnost sledovat dění v komunitě na Metodickém portálu RVP.CZ ze svého úhlu pohledu, o který se s vámi rády podělí.

Příspěvek si klade za cíl seznámit vás s kroky, které bylo třeba učinit, aby se vybudovalo funkční a bezpečné prostředí pro uživatele a z náhodných návštěvníků Metodického portálu RVP.CZ se stali mentoři II. řádu.

Text příspěvku:

Představení účastnic rozhovoru

Stanislava Andršová

Metodický portál jsem měla možnost budovat od počátku roku 2009, kdy jsem se stala součástí týmu projektu Metodiky II. Cílem mé aktivity Technologie ve vzdělávání bylo vybudovat virtuální komunitu učitelů kolem Metodického portálu. Cílová skupina byla pro mne důvěrně známá, neboť jsem vyučovala šest let na 1. stupni a téměř pět let jsem pracovala jako zástupkyně ředitelky na ZŠ J. A. Komenského v Praze 6.

V současné době jsem jednatelkou Nakladatelství Dr. Josef Raabe v Praze, kde vydáváme odbornou literaturu pro učitele a pro lékaře. Svůj volný čas trávím se svým synem, kdy rádi společně sportujeme a chodíme za kulturou.

Pavlína Hublová

Na Metodickém portálu jsem se několik let vyskytovala jako členka komunity, v současnosti zastávám pozici manažerky aktivity Komunita. Jsem vystudovaná učitelka 1. stupně a příležitostná lektorka činnostního učení sdružení Tvořivá škola. Ve volném čase se pokouším sdružovat Pedagogy Postižené Učitelským Šílenstvím (alias PEPOUŠ), snažím se o hledání cest ke smysluplnému zařazování technologií do výuky

(interaktivní tabule, počítače, internetové aplikace) a ráda čtu kvalitní knihy. Mám doma jednoho syna, jednoho psa, jeden notebook a tři počítače.

První kroky v budování komunitního portálu

P: Stáňo, byla jsi jedním ze zakládajících členů nového Metodického portálu. Co jsi měla konkrétně na starosti?

S: Nový portál byl spuštěn téměř před třemi lety... Tento projekt si kladl za cíl vybudovat respektovaný živý portál věnovaný podpoře učitelů v jejich profesi. Projekt se skládal ze tří aktivit: obsahu, komunity, e-learningu. Byla jsem součástí týmu pěti lidí, kteří měli za úkol vybudovat fungující komunitu...

Hlavním cílem naší aktivity bylo vytvořit podnětné on-line prostředí podporující interakci, komunikaci a předávání zkušeností mezi učiteli. Ústřední myšlenkou byl ověřený poznatek, že aktivní uživatelé portálu mají daleko větší množství informací, nápadů, zkušeností a dovedností nežli jediný autor či organizace provozující daný web. Využili jsme moderní technologické prostředky, které dovolují spoluvytvářet obsah webu všem uživatelům, a díky tomu se nám podařilo propojit přes 8 000 uživatelů ve více než 13 000 diskuzních příspěvků, více než 3 000 sdílených stránek ve wiki nebo v téměř 1 000 blogových příspěvků.

P: Kolik lidí se zapojilo do tvorby komunity na Metodickém portálu? Zaznělo, že na začátku byl tým pěti lidí. To zřejmě není konečné číslo...?

S: Všechny aktivity, které vedly k vybudování a postupnému osamostatňování komunity na Metodickém portálu RVP.CZ, byly intenzivně spravované a řízené. Postupně byl sestaven tým externích spolupracovníků, který strávil mnoho času v on-line prostředí. S těmito lidmi probíhala setkání pravidelně každý týden po celý rok. Hledali jsme společně cestu, která nás přiblíží k naší vizi, již jsme věřili.

P: Existuje nějaký návod pro to, jak vytvořit fungující on-line komunitu?

S: Jednoznačný návod či teorie, jak vybudovat komunitu, neexistuje. My jsme ale měli možnost ověřit si, co funguje a co ne. Ve shodě s odborníky na danou problematiku se dají stanovit obecná, ale jasně stanovená kritéria, na která by se nemělo zapomínat:

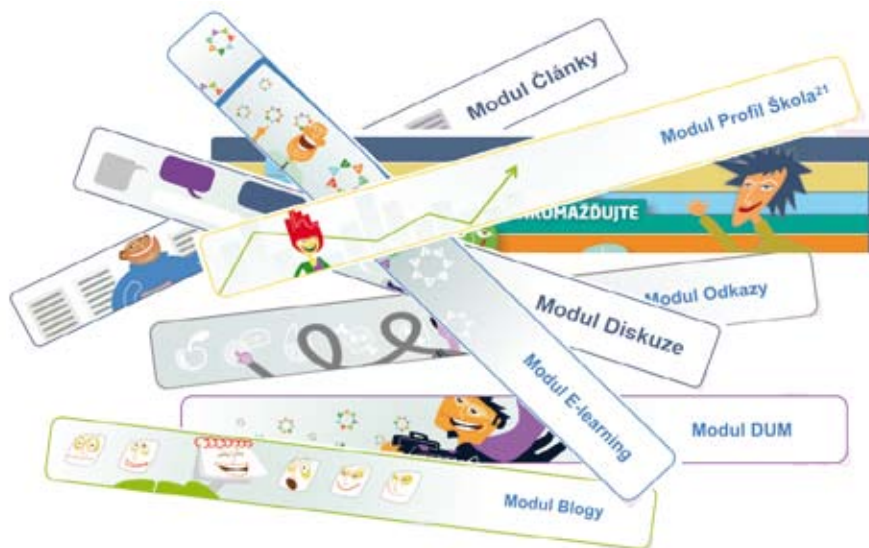
- ▶ Obsah
- ▶ Péče
- ▶ Propojenost
- ▶ Otevřenost

P: Jistě si dovedeme pod těmito slovy něco konkrétního představit. Nezaškodí ale, když se pokusíme každou z vyjmenovaných zásad budování komunitního portálu rozklíčovat.

První zaznělo kritérium obsahu. Portál pro pedagogy musí být zajímavým médiem, pokud přináší kvalitní nový obsah. Důležité je zajistit odbornou a didaktickou správnost a použitelnost. Obsahem portálu jsou v současnosti: články, učební materiály, videa, fotky, dokumenty, on-line a off-line aktivity (diskuze, soutěže, e-knihy, přednášky, prezentace, příklady dobré praxe, ukázky ze zahraničí, workshopy, školení). Je třeba ještě něco doplnit?

S: Zlatá mantra praví: Pouze obsah dělá obsah! Nutné je vyhledávat autory, zajišťovat příspěvky a další materiály, které budou rovnoměrně a pestrě naplňovat všechny moduly na portálu.

Komunita představuje jednu z cest směrem k budoucnosti Metodického portálu RVP.CZ, protože část obsahu by se postupně měla přenést do interakcí – obsah začnou vytvářet sami uživatelé – ve fórech, blozích, člancích.

Péče o uživatele – základní předpoklad úspěšného komunitního portálu

P: Jako návštěvnice Metodického portálu RVP.CZ jsem potkávala některá jména opakovaně, ale rozhodně mě nikdo neřídil ani neomezoval. Mohla jsem se bavit s kolegy, řešit konkrétní problémy, sdílet a rozšiřovat si databanku svých zkušeností a současně pomáhat dalším kolegům. Dostala jsem prostor volně vyjadřovat své názory. Jak tedy probíhá ta neviditelná péče o uživatele v komunitě?

S: Položme si otázku: Co chtějí učitelé od diskuzí? Hledají prostor, ve kterém si mohou vyměňovat svoje zkušenosti a vyjadřovat svoje postoje k různým problémům či otázkám. V tomto prostoru se ale musejí cítit bezpečně. Moderace diskuzí se v současné době stává nezbytností a bývá stále více využívána na jiných on-line webech. Díky moderaci diskuzí mají fóra kvalitní úroveň, bývají přehledná, provazují komunitu a obsah, dochází k důležitým shrnutím a tvorbě sdíleného obsahu. Podrobněji se tomuto tématu budeme věnovat později.

Dalším výrazně komunitním prostorem jsou blogy. Blog je místo, alternativní publikační prostor, kde může autor vyjadřovat vlastní profesní názory a sdílet je s ostatními. Díky komentářům může získat zpětnou vazbu a dále se rozvíjet.

Důležité také je, aby všechny obsahové materiály byly opatřeny třídícími znaky, které umožní snadné vyhledávání a propojení s Metodickým portálem RVP.CZ. Pokud uživatel portálu nedokáže snadno vyhledat to, co ho zajímá, většinou odejde po první návštěvě. I to patří k péči o uživatele.

P: Po nástupu do týmu projektu Metodika II bylo jedním z mých prvních úkolů zorientovat se v hierarchii komunity. Bylo nasnadě, že každá funkční komunita nutně potřebuje někoho, kdo bude propojovat a sladovat celý tým, řídit diskuze a pečovat o uživatele.

S: Takového Ferdu Mravence, že? Tak toho jsme našli v hlavní moderátorce modulu Diskuze. Ta si pak k sobě vytvořila tým netmoderátorů, kteří jsou jejími nepostradatelnými pomocníky.

Společně vedou každého jednotlivého uživatele směrem k dovednostem pokročilého uživatele, popř. ještě dál k VIP uživateli.

P: Růstu uživatelů Metodického portálu RVP.CZ se budeme věnovat o něco později. Ještě bychom se mohli zastavit u diskuzí a role netmoderátora.

Už během návštěv Metodického portálu RVP.CZ v pozici uživatelky jsem měla pocit, že jsou netmoderátoři všude, kde jich je potřeba – hasí požáry, podporují diskuzi, upozorňují na zajímavé materiály z jiných modulů, komunikují s uživateli. Zdá se mi, že netmoderátor má zcela zásadní roli při tvorbě komunity na Metodickém portálu RVP.CZ...

S: To je pravda. Netmoderátor je řízen manažerem portálu a velmi úzce s ním spolupracuje. Je to ten člověk, který propojuje všechny ostatní z týmu a vytváří vhodné prostředí a aktivity pro uživatele. Do přehledu jeho úkolů ještě patří udržování a aktualizace struktury diskuzních fór, zakládání nových diskuzí a jejich vedení, facilitace diskuzí, spolupráce s týmem odborníků, péče o uživatele po technologické i sociální stránce.

Sociální rozměr je v komunitách nutný. Netmoderátor účastníka motivuje (pochválí, poděkuje, vyzve ho k další spolupráci), objasňuje a vysvětluje mu postupy a principy diskuze.

P: Dovolte mi krátké shrnutí vlastností netmoderátora.

Netmoderátor by měl být trpělivý, empatický, neustále se vzdělávat, mít charisma, mít potřebné odborné znalosti z pedagogiky, zejména vzdělávání dospělých, znát komunikační styly a umět e-komunikovat, mít dobré pozorovací schopnosti, umět „číst“ on-line komunikaci, umět dobře klást otázky, umět vést diskuzi, mít schopnost řešit problémy, umět řídit skupinu, umět dobře používat psanou formu jazyka... A takové supermanky se podařilo získat pro Metodický portál RVP.CZ!

Ještě bychom se mohly vrátit k výčtu zásad budování komunitního portálu: obsah, péče, propojenost, otevřenost. Obsah, péči a propojenost jsme si už vysvětlily, zbývá otevřenost.

Dovolte mi zde citovat zajímavou definici Dana France: „Otevřená a komunitní spolupráce je založena především na sdílení know-how, tzn. volném toku znalostí, ve kterém si jedna strana patentově či jinak neuzurpuje právo exkluzivního přístupu a využívání duševního vlastnictví.“

S: K obsahu se mohou uživatelé aktivně vyjadřovat. Portál vyžaduje aktivní spolupráci. Neexistují překážky v komunikaci, jak lidské, tak technologické. Uživatelé aktivně spoluvytvářejí obsah.

Kontinuum uživatele portálu

P: Už tady zaznělo, že každý uživatel je veden netmoderátorem k získání dovedností pokročilého uživatele, popř. VIP uživatele. To si jistě zaslouží podrobnější vysvětlení.

S: Naším cílem je, aby se uživatelé Metodického portálu RVP.CZ dostali z pozice náhodného návštěvníka do pozice člena komunity, resp. mentora 2. řádu, tzv. VIP uživatele. Takový host musí projít určitými fázemi, které se zde pokusíme stručně popsat:

1. člověk mimo portál (návštěvník) – snažíme se, aby zažil některou z našich činností a začal pravidelně navštěvovat Metodický portál RVP.CZ;
2. člověk, který nás už zná (pasivní uživatel) – opakovaně se vrací a pozoruje dění v komunitě;
3. člověk, který nás navštěvuje vcelku pravidelně a zapojuje se do komunity (aktivní uživatel I. řádu) – odhodí ostych a začíná se aktivně účastnit diskuzí, uvažuje o výhodách registrace;

4. registrovaný uživatel – registrace musí být jednoduchá a výhody natolik zřetelné, že na ni uživatel přistoupí. Záleží pak na něm, jestli bude aktivním uživatelem II. řádu nebo jen pozorovatelem;
5. člověk, který má důvod k aktivitě (autor) – sdílí informace, zdroje i materiály, je vtažen do dění na Metodickém portálu RVP.CZ, obvykle se stává mentorem I. řádu;
6. meta nejvyšší = VIP uživatel (mentor II. řádu) – má aktivní podíl na řízení komunity a jejích benefitech, dokáže přitáhnout do komunity a vést nové uživatele.

P: Nemohli jsme si nevšimnout hvězdiček v profilu každého uživatele...

Pokud chceme „vychovat“ co nejvíce VIP uživatelů, musíme jim nabídnout takové požitky, které nelze odmítnout. Třeba dobrý pocit seberealizace, nové přátele a jejich oporu, drobný výdělek...

S: Přidejme ještě jedinečný obsah, náměty na aktivity, sdílení tématu/předmětu, spojení se značkou Metodický portál RVP.CZ a přístup k exkluzivním věcem.

Čeho jsme chtěli dosáhnout

S: Při tvorbě komunitního portálu je vždy dobré nastavit i reálná kritéria a těchto kritérií využívat ke srovnání a získání zpětné vazby. Mezi objektivně ověřitelné ukazatele úspěšnosti jsme například zařadili:

- návštěvnost – 5 000 jedinečných návštěv denně (realitou je téměř 10 000 jedinečných adres uživatelů v září 2011);

- ▶ 3 000 interakcí měsíčně (hodnocení hvězdičkami, komentování diskuzních a blogových příspěvků).

P: Jednoznačně můžeme potvrdit, že komunita na Metodickém portálu RVP.CZ má vysoký potenciál stát se vůdčím prvkem celého portálu. Není výjimkou, když dojde k vylepšení funkcí v některém z modulů na podnět uživatelů. V poslední době se tak stalo v modulu Profil, kde došlo k výraznému uzpůsobení využití tvorby kolekcí nebo v modulu Blogy, kde přibyla možnost ukládat příspěvky do sbírek.

Dalším příkladem síly funkční komunity jsou sbírky obrazových materiálů, tematických plánů a zkušeností s výukou v modulech Wiki a Blogy. Nikdy by nemohla vzniknout tak rozsáhlá databáze informačních zdrojů, kdyby se do ní nezapojili registrovaní uživatelé. Kvalitu takto získaných materiálů dokazují nejen reakce ostatních učitelů v komentářích, ale také zvyšující se návštěvnost takto naplněných modulů.

Okruh uživatelů se stále rozšiřuje. Snažíme se přiblížit obsah Metodického portálu RVP.CZ i na sociálních sítích a ulehčit tak uživatelům sdílení materiálů s kolegy. Předávání zkušeností mezi uživateli navzájem je jednou z největších deviz fungující komunity. Zkušený uživatel na sebe „nabaluje“ nové členy a pomáhá mu objevovat portál – stává se jeho mentorem.

Závěr

Co říci na závěr... Na počátku projektu jsme si dali tyto obecné cíle, abychom popsali konečný stav Metodického portálu a jeho komunitní části ke konci roku 2011:

- ▶ Virtuální komunita učitelů tvoří, sdílí a nabízí kvalitní obsah, který vzniká na základě zkušeností z praxe a znovu se v praxi ověřuje. Obsah je citován odbornou pedagogickou komunitou.
- ▶ Komunitní část portálu se stane leadrem v podpoře nových trendů v učitelské profesi. Veškerý obsah bude hodnocen a komentován.
- ▶ Rozšíříme návštěvnost Metodického portálu RVP.CZ tak, že polovina všech učitelů bude znát adresu <http://rvp.cz>, a zajistíme denní návštěvnost v řádu několika tisíc individuálních adres.
- ▶ Eliminujeme překážky v komunikaci, jak lidské, tak technologické.
- ▶ Umožníme uživatelům aktivně spoluvytvářet obsah Metodického portálu RVP.CZ.
- ▶ Nabídneme srozumitelně a funkčně strukturovaný portál pro pedagogickou veřejnost.

Vzhledem k aktuálním číslům o návštěvnosti se zdá, že jsme hlavní úkoly splnili na jedničku. Posuďte sami (data pocházejí z června 2010, resp. června 2011):

- ▶ Modul Digifolio: 4 698 → 6 807
- ▶ Modul Blogy: 4 102 → 5 071
- ▶ Modul Diskuze: 9 591 → 12 175
- ▶ Modul Wiki: 15 380 → 29 035

Citace a literatura:

1. FRANC, Dan. Unisona [online]. 01. 11. 2010, [cit. 2011-08-31]. Pět záludností komunitní spolupráce. Dostupný z WWW: <<http://www.unisona.com/pet-zaludnos-ti-komunitni-spoluprace/>> .
2. FRANC, Dan. Otevřené vs. uzavřené komunity [online]. Brno, 2010 [cit. 2011-09-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.youtube.com/watch?v=QV2D5mW-G30>>.
3. Česká škola [online]. 22. 09. 2009, [cit. 2011-09-11]. Metodický portál www.rvp.cz v nové podobě. Dostupný z WWW: <<http://www.ceskaskola.cz/2009/09/metodicky-portal-wwwrvpcz-v-podobe.html>>.
4. NEUMAJER, Ondřej. Unikátní projekt pro učitele Metodický portál [rvp.cz](http://www.rvp.cz) [online]. Brno, 22. 06. 2011, [cit. 2011-10-25]. Dostupný z WWW: <http://sco.muni.cz/2011/pres/Neumajer_SCO_2011.pdf>.

E-learning na Metodickém portálu

Autor: Mgr. Daniela Růžičková

Pracoviště: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP

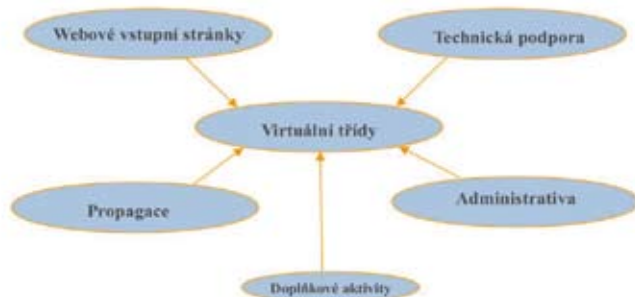
Klíčová slova příspěvku: vzdělávání učitelů, DVPP, Moodle, e-learning

Anotace (abstrakt):

Příspěvek popisuje způsob a možnosti dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků ve virtuální škole Metodického portálu, která vznikla v projektu Metodika II.

Text příspěvku:

Modul e-learningového projektu Metodika II nabízí učitelům na Metodickém portálu prostředí, ve kterém se mohou vzdělávat v e-learningových kurzech v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (DVPP). Hlavní myšlenka tohoto modulu vychází z filozofie Metodického portálu – v podnětném prostředí s komunitními nástroji nabízet metodickou podporu učitelům a umožňovat a povzbuzovat sdílení jejich zkušeností. Vznikla tak ojedinělá virtuální škola pro další vzdělávání pedagogů.

Virtuální třídy

Středobodem modulu je virtuální škola, ke které směřují všechny další aktivity. Její základní strukturu tvoří LMS Moodle úzce provázaný s dalšími moduly Metodického portálu a s připravenými e-learningovými kurzy. Při nich vznikají jednotlivé virtuální třídy – skupiny, které jsou tvořeny zájemci o vzdělávání.

Webové stránky modulu E-learning

Bránou do naší virtuální školy jsou stránky modulu E-learning (<http://elearning.rvp.cz/>). Na nich zájemci najdou aktuality, informace o kurzech včetně jejich hodnocení, možnost projevit zájem o kurz (tzv. čekárna), pokud je otevřen zápis do kurzu, i přihlašovací formulář a samozřejmě i samotný vstup do LMS Moodle. Z webu je rovněž pro každého zájemce volně přístupný Minikurz, který nabízí možnost seznámit se se

světem on-line výuky přímo v prostředí Moodle. Minikurz je metakurz, který současně slouží jako pomoc a nápověda pro účastníky kurzů.

Administrativa

aneb Studijní oddělení, on-line podpora a organizátor kurzů

Studijní oddělení se stará o nezbytnou administrativu a o to, aby v běhu kurzů nikde nic nedrhlo. Spravuje databázi zájemců o kurzy v čekárnách, řídí zápisy do kurzů, organizuje prezenční setkání a poskytuje technickou pomoc účastníkům kurzů.

Technická podpora

IT oddělení spravuje/administruje LMS Moodle, řeší technické problémy, na které nestačí studijní oddělení, a zajišťuje implementaci dalších nástrojů, které využíváme v kurzech. Naposledy to bylo například webové konferenční prostředí DimDim, které umožňuje on-line přednášky s moderovanou diskuzí.

Doplňkové aktivity

Přestože řada vzdělávacích center a institucí nabízí e-learningové kurzy v rámci DVPP, není tento způsob vzdělávání mezi pedagogy běžně rozšířený. Abychom zpřístupnili zájemcům o kurzy co nejvíce informací, jak takové e-learningové vzdělávání probíhá, založili jsme na Metodickém portálu blog E-škola. V něm publikujeme konkrétní informace o událostech v jednotlivých kurzech, ohlasy, názory, zážitky a zkušenosti účastníků a tutorů. Je to méně formální varianta aktualit na webových stránkách, umožňující vhled do zákulisí naší školy: trocha „drbů“, trocha osobních sdělení, ale především možnost, jak sdílet bezprostřední zkušenost se světem on-line výuky na Metodickém portálu.

Propagace

Naším cílem ale je, aby se e-learningové kurzy na Metodickém portálu staly pro pedagogickou veřejnost dobře známou, kvalitní a stabilní variantou, jak se vzdělávat. Proto je propagace nezbytnou součástí této aktivity v projektu.

Specifika modulu E-learning

Obsah

V duchu Metodického portálu naše kurzy nabízejí pomoc při řešení problémů, se kterými se učitelé setkávají v každodenní praxi. Probíhající kurikulární reforma a s ní ruku v ruce jdoucí výuka podle rámcových, resp. školních vzdělávacích programů přinesla do škol řadu nových situací, často nových problémů nebo nových pohledů na problémy staré. Naše kurzy se zaměřují právě na možnosti začlenění nových prvků a postupů do výuky. Kurzy v rámci svého tématu nabízejí konkrétní metodické náměty do výuky a dávají prostor pro vytváření vlastních postupů a materiálů pod vedením odborníků na danou problematiku.

Každý kurz prochází procesem připomínkování, kde je posuzován jak po stránce obsahové, tak po stránce úrovně e-learningové opory. Prostřednictvím odborných pracovníků NÚV získáváme kontakty na autory a lektory – tutorů kurzů, kteří jsou odborníky na danou problematiku – ať už jde o teoretickou část kurzu, nebo část zabývající se praktickými náměty do výuky.

Forma

Všechny kurzy jsou tutorované a naší snahou je využít všechny dostupné prostředky k podpoře komunitní tvůrčí atmosféry v každém kurzu. Zaměřujeme se nejenom na poskytování studijních materiálů a zpětné vazby ke studijním pokrokům účastníků kurzů, ale i na vybudování prostředí, jež povzbuzuje navázání kontaktu a komunikace mezi účastníky a tutorem i účastníky mezi sebou navzájem. Současně poskytujeme on-line podporu při řešení technických potíží, jež potkávají účastníky v souvislosti se studiem.

Snažíme se naše kurzy připravovat tak, aby neztrácely výhody e-learningových kurzů a přitom v nich zůstávaly výhody prezenčních setkání. Aby účastníci měli možnost vzdělávat se z pohodlí domova a možnost volit si čas a tempo studia, přitom ale získávali informace a zkušenosti odborníků různými způsoby (textem, obrazem, mluveným slovem), jež umožňují dostupné technologie a multimediální prostředky, a měli možnost pohotové reflexe svých zkušeností a názorů ze strany tutorů i ostatních účastníků kurzu.

Základem zůstává distanční vzdělávání, kde tempo studia každého účastníka je do jisté míry určováno rámci jednotlivých lekcí. Ten je dán postupností úkolů s jejich aktivizačními prvky (např. zápisy do on-line textů, na které reaguje tutor, skupinovými úkoly nebo příspěvky do diskuzních fór) a časy určenými pro synchronní komunikaci na dané téma (např. on-line přednášku externího lektora, chat nebo videokonferenci). Taková struktura lekcí sice omezuje možnost individuálního řízení výuky, na druhou stranu přináší do kurzů účastníkům příležitost komunikovat, sdílet zkušenosti a získávat okamžitou zpětnou vazbu i odpovědi na otázky týkající se studia.

Ne všichni pedagogové se cítí jako doma v on-line světě s nástroji webu 2.0. Abychom usnadnili studium v našich kurzech, zařadili jsme na začátek každého e-learningového kurzu jednodenní prezenční setkání.

Toto úvodní setkání sleduje několik cílů. Při seznámení tváří v tvář a při skupinových aktivitách v jednotlivých částech setkání překonávají účastníci kurzů snadněji komunikační bariéry a připravuje se půda pro spolupráci v kurzu. V první, technicky zaměřené části se účastníci seznámí s prostředím naší virtuální školy a zabydlí se ve své virtuální třídě. Vyzkoušejí si jednotlivé činnosti, naučí se orientovat ve struktuře kurzu, hledat podstatné informace a komunikovat prostřednictvím dostupných nástrojů. Při té příležitosti upozorňujeme na nástrahy distančního vzdělávání on-line formou a navrhuje způsoby, jak jim čelit. V druhé části setkání aktivity směřují k evokaci tématu kurzu a motivaci účastníků k bezprostřednímu pokračování ve studiu.

Pokud se vše podaří, je efekt takového setkání nemalý. Účastníci bystře komunikují od první lekce a je na tutorovi, aby tuto atmosféru udržel a dále prohluboval. Ohlasy na úvodní setkání bývají prakticky bez výjimky pozitivní. Účastníci ve velké většině vítají minikurz on-line výuky a možnost vyzkoušet si ovládání jednotlivých nástrojů pod vedením pracovníků, kteří dál v kurzu budou jejich technické hot-line. Ne všichni ovšem potřebují detailní návod, jak v LMS studovat, a velmi záleží na lektorských dovednostech pracovníků, kteří tuto technickou část vedou. Zatím ale je takových účastníků menšina a zpravidla chápou význam této části pro ostatní. Všichni bez rozdílu oceňují možnost poznat se navzájem před zahájením e-learningového kurzu.

Po absolvování kurzu se sejdou účastníci a tutoři na závěrečném prezenčním setkání. Zde probíhá hodnocení kurzu, účastníci obdrží osvědčení o absolvování kurzu a seznámí se s možnostmi, jež nabízejí další moduly Metodického portálu.

Základní schéma kurzu, ze kterého vycházíme při přípravách kurzů, je tříměsíční kurz v rozsahu 40–45 hodin včetně obou prezenčních setkání.

Seznam kurzů modulu E-learning

Environmentální výchova v předškolním vzdělávání

Účastníci kurzu se seznámí s metodami a formami environmentálního vzdělávání v mateřské škole. V souladu s RVP PV půjde o začleňování environmentálního vzdělávání do ŠVP PV, vytvoření vlastních krátkodobých a dlouhodobých ucelených bloků s implementací klíčových kompetencí. Kurz přiblíží účastníkům možnosti spolupráce s odborníky v této oblasti (jednotlivci i organizacemi), možnosti exkurzí dětí v rámci daného bloku s určitým tématem. V rámci kurzu účastníci připraví a zrealizují integrovaný blok s tematikou environmentální výchovy. Průběh a výstupy bloku vyhodnotí, zkušenosti zpřístupní a budou diskutovat s tutorem a účastníky kurzu. Součástí

kurzu bude rovněž shrnutí celkového přínosu environmentálního vzdělávání pro děti, popřípadě pedagogy, školu, místní komunitu.

ICT jako nástroj pro tvůrčí činnost, aplikace ICT do výuky výtvarné výchovy

Obsah kurzu je koncipován tak, aby se účastníci seznámili s různými možnostmi využití prostředků ICT ve výuce výtvarné výchovy, zpracovali návrh výukového programu pro žáky (vyučovací hodiny, školního projektu apod.), při němž budou tvořivě využity prostředky ICT, výukový program podle možností zrealizovali a výstupy z výuky zdokumentovali.

Pro konkrétní ukázky budou využity příklady lekcí z DVD demoverze Výtvarná výchova inspirativní (dále jen VVI), který vznikl jako interaktivní metodická podpora pro výuku výtvarné výchovy a je možné jej využívat na všech stupních a typech škol. Obsah VVI vychází ze vzdělávacího obsahu rámcových vzdělávacích programů a nabízí příklady lekcí, jejich metodické zhodnocení a obrazovou dokumentaci tvůrčí práce žáků. Najde uplatnění jako inspirace pro práci výtvarných pedagogů i jako důležitý materiál pro oborovou diskuzi i v mezinárodním kontextu. Více informací o metodické podpoře je k dispozici na stránkách Metodického portálu RVP.CZ.

M-learning - využití mobilních technologií ve výuce

Kurz se zaměřuje na využití širokého spektra mobilních zařízení ve výuce. Bude řešit možnosti využití softwaru, elektronických prezentací, elektronické komunikace a internetu i přípravu k vyučovacím hodinám. Ukazuje možnosti smysluplného využívání mobilních zařízení a m-technologií ve výuce i způsoby, jak tyto prostředky využít.

Mobilní technologie (např. mobilní telefony, mp3, tablety) jsou žákům i učitelům dostupnější než jiné ICT, proto se jejich využití v současné školní praxi nabízí.

První část kurzu je zaměřena výkladově, poskytuje účastníkům přehled současné problematiky m-learningu, příležitost se v problematice pod vedením tutora zorientovat a ujasnit si možnosti využití mobilních technologií ve výuce obecně, zvážit příležitosti svoje i své školy. Obsah této části je přípravou na zpracování a realizaci výukových aktivit se zapojením mobilních zařízení do výuky v druhé části kurzu.

V druhé části kurzu budou účastníci pod vedením tutora připravovat vlastní výukové aktivity a v rámci svých možností je realizují. Součástí těchto lekcí je i mohutná metodická podpora s ukázkami a náměty z konkrétní výuky.

Migrace v Evropě: střetávání a prolínání kultur I.

Téma migrace je zpravidla vnímáno především v souvislostech geografických a může na první pohled působit jako příliš „úzkoprofilové“. Je to ovšem omyl. V historických souvislostech migrací se vyjevuje téma střetávání, od násilného konfliktu po přátelskou koexistenci. Toto střetávání nám umožňuje nejen sledovat politické změny, ale

především komparovat rozličné kultury a hodnoty. A pouze z tohoto srovnání může plynout vlastní vymezení, v konfrontaci s „jiným“ dospíváme k tomu, co je „naše“, tedy jací jsme. Téma migrací nám tak prolíná do multikulturní výchovy, etické výchovy, výchovy k myšlení v evropských a globálních souvislostech. Kurz tak mohou využít nejen vyučující zeměpisu a dějepisu, ale především vyučující základů společenských věd a všichni, kteří učí průřezová témata. Umožňuje jinak strukturovat tradiční témata a přináší celou řadu konkrétních metodických podnětů, které mohou vyučující využít ve své praxi.

Migrace v Evropě: střetávání a prolínání kultur II.

Téma migrace je zpravidla vnímáno především v souvislostech geografických a může na první pohled působit jako příliš „úzkoprofilové“. Je to ovšem omyl. V historických souvislostech migrací se vyjevuje téma střetání, od násilného konfliktu po přátelskou koexistenci. Toto střetávání nám umožňuje nejen sledovat politické změny, ale především komparovat rozličné kultury a hodnoty. A pouze z tohoto srovnání může plynout vlastní vymezení, v konfrontaci s „jiným“ dospíváme k tomu, co je „naše“, tedy jací jsme. Téma migrací nám tak prolíná do multikulturní výchovy, etické výchovy, výchovy k myšlení v evropských a globálních souvislostech. Kurz tak mohou využít nejen vyučující zeměpisu a dějepisu, ale především vyučující základů společenských věd a všichni, kteří učí průřezová témata. Umožňuje jinak strukturovat tradiční témata a přináší celou řadu konkrétních metodických podnětů, které mohou vyučující využít ve své praxi.

Moderní metody ve výuce AJ pro 1. st. ZŠ

Kurz je určen pedagogům 1. stupně základních škol, kteří vyučují nebo v budoucnu budou vyučovat anglický jazyk a nemají velké zkušenosti v oblasti metodiky. Během kurzu budou seznámeni s inovativními metodami výuky. Jednotlivé lekce kurzů naučí účastníky, jak využít tyto metody při rozvoji jednotlivých jazykových dovedností: poslechu, mluveného projevu, čtení i psaní, jak efektivně začlenit metody do plánování výukové lekce a také které klíčové kompetence jsou těmito metodami rozvíjeny. Jedna z lekcí je zaměřena na výuku dětí s SPU a na metody výuky výslovnosti. Všechny získané znalosti uplatní účastníci prakticky při tvorbě vlastních aktivit, které budou následně reflektovány.

Moderní metody ve výuce AJ pro 2. st. ZŠ

Kurz je určen pedagogům 2. stupně základních škol, kteří vyučují nebo v budoucnu budou vyučovat anglický jazyk a chtějí si rozšířit své zkušenosti v oblasti metodiky. Během kurzu budou seznámeni s inovativními metodami výuky. Jednotlivé lekce kurzu naučí účastníky, jak využít tyto metody při rozvoji jednotlivých jazykových dovedností: poslechu, mluveného projevu, čtení i psaní, jak efektivně začlenit metody do plánování výukové lekce a také které klíčové kompetence jsou těmito metodami rozvíjeny. Jedna z lekcí je zaměřena na procvičování výslovnosti. V průběhu každé lekce se objevují aktivity rozvíjející různé klíčové kompetence.

Kurz podporuje zavedení integrované výuky cizího jazyka a odborného předmětu do státních základních škol a využívá internetu při vyučování. Účastníkům kurzu bude teoreticky představena metodika a na to navazující praktické aktivity, kde mohou rozvíjet nové postupy.

Pedagogické (a jiné) dovednosti začínajícího učitele

Kurz se zabývá čtyřmi úhly pohledu na práci učitele – čtyřmi oblastmi: „Učitel jako zaměstnanec“, „Učitel v síti vztahů“, „Učitel a sebeřízení“, „Učitel a třída“. Každý z nich vyžaduje jistý druh dovedností – komunikační dovednosti, schopnost spolupracovat, prezentovat a jistě i další. Toto vše je jim společné. Odlišuje je úroveň, na které jsou tyto dovednosti realizovány. Každý, kdo někdy učil, si pamatuje, že uvítal rady zkušenější kolegyně či kolegy.

Je možné přenést zkušenosti, které učitel nasbírál praxí? Asi těžko. Je možné poskytnout modelové situace, které se ve škole vyskytují, a také modelová řešení. Je však možné nastínit, kudy cesta rozhodně nevede, a to začínajícímu učiteli ušetří hodně času.

Příprava digitálních textových a grafických materiálů

Kurz je zaměřen na tvorbu elektronických a písemných dokumentů podle platných norem a pravidel používaných v ČR. Kurz nabídne učitelům velmi efektivní způsob, jak získat základní znalosti a dovednosti pro vytváření textů a prezentací včetně pokročilejší práce s vloženou grafikou. Účastníci se naučí rychle, efektivně a přitom podle typografických a estetických pravidel pracovat s různými texty a prezentacemi, získají také potřebné teoretické znalosti, bez kterých není možné v současnosti s porozuměním vytvářet a editovat dokumenty. V kurzu získají účastníci praktické dovednosti uplatnitelné nejen ve výuce a přípravě na ni, ale i v provozu školy a běžném životě. Kurz bude doplněn o řadu odkazů na další doprovodné materiály na internetu i v odborné literatuře.

Rozvíjení čtenářské gramotnosti ve škole

Kurz je zaměřen na porozumění pojmu čtenářská gramotnost. Přináší postupy, které účastníkům pomohou rozvíjet čtenářskou gramotnost u žáků. Zaměřuje se na celkový rámec pro výuku čtenářství a čtenářské gramotnosti (tzv. schéma před – při – po), na základní čtenářské dovednosti, na učitelovo modelování čtenářských dovedností a na činnosti a metody, které čtenářskou gramotnost rozvíjejí krok za krokem. Významnou složkou kurzu bude přemýšlení o vlastních možnostech účastníků jako učitelů čtenářské gramotnosti – mohou naučit svoje žáky číst i navzdory nepříznivým společenským a rodinným okolnostem?

Rozvoj a hodnocení klíčových kompetencí žáků

Kurz je určen pedagogům základních škol a je zaměřen na nácvik rozvoje a hodnocení klíčových kompetencí žáků. Nabídne učitelům metodiku sledování a hodnocení rozvoje klíčových kompetencí ve výuce žáků, naučí je reflektovat vlastní práci. V lekcích kurzu bude kladen důraz na trénink získaných znalostí a dovedností ve vlastní výuce

účastníků kurzu. Kurz bude doplněn o řadu odkazů na další doprovodné materiály na internetu i v odborné literatuře.

Specifika výuky češtiny pro žáky-cizince

Kurz je určen pedagogům 1. stupně a 2. stupně základních škol a nižších ročníků víceletých gymnázií, kteří vyučují ve své třídě žáky-cizince, tj. žáky, jejichž mateřským jazykem není čeština. Kurz je určen především pedagogům, kteří nestudovali obor čeština jako cizí jazyk, a proto nezískali dostatečný přehled např. o typologii jazyků, o metodice výuky nemateřského jazyka, o přístupu učitele k žákovi pocházejícímu z odlišného sociokulturního prostředí a o práci pedagoga v multikulturní třídě.

Teaching English - CLIL Essentials

Kurz poskytne základní informace o metodologii CLIL a o možnostech, jak ji uplatnit v našem vzdělávacím kontextu. Účastníci se seznámí s principy obsahové a jazykově integrované výuky, s jejím teoretickým zázemím a praktickým využitím. Kurz nabídne praktické ukázky a příklady různých předmětů vyučovaných metodou CLIL, které budou účastníci analyzovat a upravovat podle svých potřeb a svého kontextu. V průběhu celého kurzu budou mít účastníci možnost diskutovat se svými kolegy pod vedením odborného tutora.

Tvorba a realizace individuálního vzdělávacího plánu (IVP) mimořádně nadaného žáka

Navrhovaný kurz by měl pedagogy provést první konkrétní činností z celé řady dalších aktivit, které je nezbytné realizovat při vzdělávání mimořádně nadaných žáků – přípravou a tvorbou IVP mimořádně nadaného žáka. Absolventi navrhovaného kurzu projdou tvorbou IVP krok za krokem, od legislativních podkladů pro IVP až po samostatné zpracování IVP konkrétního mimořádně nadaného žáka. V rámci kurzu by tak jeho absolventi na základě získaných vědomostí, znalostí a dovedností měli být do budoucna odborně připraveni IVP mimořádně nadaných žáků samostatně vytvářet.

Vlastní hodnocení mateřské školy v praxi

K zajištění státem požadované kvality vzdělávání a rozvoje mateřské školy je třeba, aby každá škola prováděla vlastní hodnocení – autoevaluaci. Tato povinnost monitorování a hodnocení kvality a efektivity vzdělávání, která vyplývá ze státní vzdělávací politiky a je dána zákonem a dalšími prováděcími předpisy (vyhláška, směrnice, RVP PV), se stává nutnou součástí řízení školy. V praxi to znamená nejen ověřovat, na jaké úrovni a v jaké kvalitě své činnosti se škola nachází, ale i vyvozovat a následně realizovat opatření vedoucí k jejímu dalšímu pozitivnímu rozvoji.

Na začátku kurzu půjde především o připomenutí základních východisek – dokumentu RVP PV a tvorby ŠVP PV. Naváže zopakování a upřesnění základních pojmů, principů, zásad a funkcí autoevaluace. Studenti se postupně seznámí se způsoby a možnostmi monitorování předepsaných oblastí autoevaluace (podmínek, průběhu, cílů a výsledků vzdělávání v MŠ). Najdou odpovědi na otázky, kdo a kdy má autoevaluaci provádět,

v jakých úrovních a jakými nástroji. Prakticky si vyzkoušejí různé techniky a metody autoevaluace, vytváření dotazníků s příslušnou hodnotící škálou, jejich zpracování a vyhodnocení i tvorbu závěrečného dokumentu. Autorky kurzu budou pracovat s materiálem Autoevaluace mateřské školy, vydaným VÚP v roce 2008, i využívat svých zkušeností, poskytnou náměty nebo příklady, jak si s touto problematikou poradit.

Vyhledáváme rozumově nadané žáky

Z Výroční zprávy České školní inspekce za rok 2009/2010 vyplývá, že běžné školy mají i nadále „problém identifikovat nadané žáky a připravit pro ně individuální podporu podle jejich potřeb. V souboru navštívených základních škol bylo zjištěno jen 0,1 % žáků evidovaných jako nadaní, cílenou podporu nadaným žákům zjistila inspekce jen v 26,3 % sledovaných hodin“. Cílem navrhovaného e-learningového kurzu je poskytnout pedagogům základních a středních škol odbornou metodickou pomoc při vyhledávání rozumově nadaných žáků, ukázat jim, jak lze s pomocí nástrojů, z nichž některé již běžně ve své praxi využívají, identifikovat nadané žáky a vytvořit dostatečně širokou a různorodou databázi podkladů pro případné potvrzení jejich mimořádného rozumového nadání ve školském poradenském zařízení. Včasné odhalení intelektového potenciálu nadaných žáků pak dává pedagogům možnost podporovat a rozvíjet tyto jejich individuální schopnosti v souladu s požadavky a principy právě probíhající školské reformy.

Využití geoinformačních technologií ve výuce

V současné době dochází k intenzivnímu rozšiřování geoinformačních technologií (GIT) do celé řady oblastí lidského života. Tyto technologie jsou stále dostupnější široké veřejnosti, což s sebou nese i potřebu připravit žáky na jejich používání. S rozšiřováním technologické vybavenosti škol roste i možnost jejich využití ve výuce.

Cílem kurzu je zprostředkovat pedagogům formou praktických úkolů a aktivit obecný návod, jak s geoinformačními technologiemi pracovat, popř. kde a jakým způsobem vyhledávat podkladové materiály pro tvorbu pracovních listů do výuky. Studijní materiály jednotlivých lekcí kurzu nejsou zaměřeny pouze na teoretické poznatky, ale je v nich kladen důraz především na jejich praktické využití v pedagogické praxi.

Využití geoinformačních technologií představuje nástroj, kterým je možné oživit vyučování celé řady vzdělávacích oborů. Zapojení těchto technologií do výuky může žáky navést k atraktivnímu a tvůrčímu používání geodat a geoinformací, ale především jim umožní chápání prostorových vazeb jednotlivých objektů a jevů na Zemi v širších souvislostech. Z pohledu zařazení výše uvedených technologií do výuky v rámci RVP ZV lze spatřovat jejich využití ve vzdělávacích oblastech Člověk a společnost, Člověk a příroda a Člověk a zdraví, popř. průřezových tématech Environmentální výchova a Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech. V Rámcovém vzdělávacím programu GV je možné výuku geoinformačních technologií zařadit do vzdělávacích obsahů následujících témat: Kartografie a Geografické informace a zdroje dat.

Vzdělávací technologie pro 21. století

Běh kurzu bude rozdělen na část prezenční a distanční. Prezenční část se bude skládat ze dvou setkání účastníků – z úvodního a závěrečného. Úvodní setkání bude věnováno vzájemnému poznávání a seznámení se všemi on-line nástroji, které budou v rámci kurzu použity. Závěrečné setkání pak bude věnováno individuální obhajobě výsledků každého účastníka s diskuzí.

Distanční část bude realizována tematicky s tím, že každý týden bude věnován jinému tématu. Na začátku týdne budou předloženy materiály k prostudování, bude zahájena diskuze, v druhé polovině týdne bude zorganizována on-line přednáška pozvaného odborníka na dané téma, po ní diskuze. Účastníci budou vedeni k tomu, aby své názory týkající se dané problematiky průběžně šířili jak prostřednictvím internetu, tak přímo mezi svými kolegy a známými. Případnou zpětnou vazbu pak sdělí ostatním účastníkům kurzu.

Účastníci se budou snažit během kurzu nejen získávat nové poznatky a dovednosti z oboru vzdělávacích technologií, ale též sdílet své zkušenosti s dalšími účastníky i s veřejností. To znamená, že budou obohacovat své vzdělávací prostředí tak, aby v něm současné technické možnosti hrály významnou roli. Zda a jak se jim to podaří, bude možno snadno ověřit díky stopě, kterou v on-line prostředí zanechají.

Právě rozvoj osobního vzdělávacího prostředí každého účastníka a pozitivní vliv na využívání vzdělávacích technologií v jejich okolí je hlavním cílem kurzu. Portfolio veřejně publikovaných výstupů reflektujících pochopení odborného obsahu jednotlivých lekcí s důrazem na schopnost ovlivňovat okolí bude předmětem závěrečné prezentace účastníků a hodnocení tutorem.

Základy finanční gramotnosti

Naší snahou je nabídnout studijní materiály, které by učitelům na středních školách usnadnily výuku finanční gramotnosti, staly se součástí portfolio metodických materiálů a dotvořily tak ucelený systém finančního vzdělávání žáků základních a středních škol. Lekce jsou koncipovány pro učitele, kterým nabídneme možnosti, jak při výuce finanční gramotnosti využít materiály připravené autory. Jejich prostřednictvím si žáci budou moci osvojit potřebné kompetence odpovídající příslušnému Standardu finanční gramotnosti.

Kam kráčíš, portále?

Autor: MgA. Lukáš Křižko

Pracoviště: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP

Klíčová slova příspěvku: budoucnost, plány na rozšíření, možnosti vývoje

Anotace (abstrakt):

Těžištěm tohoto příspěvku je zamyšlení nad budoucností Metodického portálu RVP.CZ jako média a nad možností jeho dalšího obsahového a technologického vývoje.

Je otázkou, jestli se má, v současné době již velmi komplexní, portál i nadále rozšiřovat a vyvíjet. Pro negativní odpověď na položenou otázku by svědčily i dva limity. Prvním je limitní počet cílové skupiny, kterou jsou učitelé a vedoucí pracovníci ve školství (cca 140 000 lidí). Druhým omezením jsou sami učitelé a jejich nedostatečná orientace a znalost moderních technologií, popřípadě i špatná materiálně-technická podpora v této oblasti.

Oba zmíněné limity byly identifikovaným rizikem i právě končícího projektu Metodika II. Kdyby se jimi realizační tým na začátku projektu nechal ovlivnit, zřejmě by současný portál nebyl rozšířen do podoby, která je dnes. Proto je na otázku jasná odpověď: „Jednoznačně ano.“ Metodický portál má smysl neustále rozšiřovat a modernizovat. A to nejen proto, že jej učitelé stále více a více používají, což dokládají neustále se zvyšující čísla návštěvnosti portálu (roční návštěvnost k 5. 9. 2011 byla **3 439 878** jedinečných denních návštěv dle Google Analytics). Ale možná také proto, že jej učitelé stále více potřebují. V rychle se měnícím odvětví ICT technologií jim portál umožňuje držet krok s vývojem a nabízí moderní edukační nástroje a formáty výukových zdrojů.

V omezeném formátu příspěvku budou naznačeny další cesty rozšiřování portálu. Zmíníme se o cestách, nad kterými velmi reálně přemýšlíme. Například, jak se již rýsují základy nových modulů. Popřípadě budou pouze nastíněny myšlenky, které se v rámci sledování aktuálních trendů teprve rodí v realizačním týmu a které by se na Metodickém portálu RVP.CZ při dobré konstelaci zájmu uživatelů, dostupných finančních prostředků a zadání jeho zřizovatele, kterým je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, mohly v budoucnu objevit.

Text příspěvku:

Možnosti rozšíření cílové skupiny uživatelů

Metodický portál RVP.CZ sdružuje v tuto chvíli osm vzdělávacích sekcí, které souhrnně zasahují kompletní skladbu tzv. regionálního školství. Je možné se ještě rozšiřovat?

Může metodicky zaměřený web pro učitele a učení zasáhnout i jiné skupiny uživatelů? Zde jsou popsány další skupiny, které mají k učitelům zřejmě nejbližší a které se mohou za určitých předpokladů stát i cílovou skupinou portálu.

Studenti a učitelé pedagogických fakult vysokých a vyšších odborných škol

Za skupinu nejbližší k současné skladbě uživatelů lze určitě považovat studenty a pedagogy z pedagogických fakult vysokých škol. V rámci současného projektu Metodika II sice s vysokoškolskými učiteli realizační tým spolupracuje, ale obsah portálu jim není přímo určen. Vysokoškolští pedagogové využívají portál pro výuku nebo spolupráci na tvorbě specifických výukových programů.

Možnost propojení s odborným světem vysokých škol je především v zapojení portálu do soustavy impaktovaných (hodnocených) médií, která budou ve větší míře motivovat VŠ pedagogy k publikování jejich odborných textů. Tímto způsobem by se mohl Metodický portál RVP.CZ stát prostředníkem v komunikaci mezi vysokoškolským prostředím a prostředím regionálního, praktického školství. V tomto ohledu je příjemným zjištěním publikování příspěvků některých vysokoškolských pedagogů na portálu a jejich zapojení do diskuze na portálu.

Jednou z cest je motivovat fakulty k vytváření seminářů, ve kterých budou studenti aktivně využívat prvky a nástroje portálu. V tomto ohledu je zajímavou zkušeností spolupráce s doc. Starou z Katedry primární pedagogiky Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, jejíž příspěvek, který připravila ve spolupráci s Jindřichem Strejčkem, je součástí tohoto sborníku.

Ostatní pedagogové vysokých škol a pedagogové celoživotního (dalšího) vzdělávání

Další důležitou vzdělávací skupinou mimo vysokoškolského a vyššího odborného vzdělávání je skupina pedagogů pro celoživotní vzdělávání. Tato velká a nesourodá skupina pedagogů a vzdělavatelů může být pro Metodický portál zajímavou výzvou. Rozšíření pro tuto cílovou skupinu je v tuto chvíli pouze v hypotetické rovině. Na druhou stranu je zajímavé domýšlet, kam až může Metodický portál dojít a jak může pomoci i této skupině vzdělavatelů.

Rodiče

Stoupající zájem médií o školská témata ukazuje na měnící se postoj veřejnosti k otázkám vzdělávání. Významnou a velmi početnou skupinou potenciálních uživatelů Metodického portálu jsou motivovaní rodiče. Zejména rodiče žáků populačně silnějších ročníků musejí řešit některé specifické problémy.

Portál by mohl rodičům nabízet obecné informace o vývoji školství, přehledy škol, soutěží, akcí, inspirovat je v otázkách jejich podpory žákům, doporučovat hry, publikace, poskytovat rady, doporučení, zprostředkovávat zkušenosti, zveřejňovat příklady zajímavých postupů a metod, vytvářet společnou rodičovskou komunitu, podobnou té, která spojuje pedagogy.

Žáci

Velkou a důležitou cílovou skupinou by se v budoucnu mohli pro Metodický portál RVP.CZ stát ti, jimž je vzdělávání určeno – žáci všech typů škol v rámci regionálního vzdělávání. Pro ty by mohlo na portálu být připraveno přímé prostředí pro výuku, například podobně jako portál na adrese www.khanacademy.org. Toto nebo jemu podobné prostředí by umožňovalo ze zdrojů portálu připravovat výukové jednotky, které by učitel vedl přímo na portálu.

Portál by mohl v budoucnu podporovat i vývoj on-line aplikací pro mobilní zařízení, která by mohli žáci s učiteli využívat přímo ve výuce. Nemluvě o důležité roli portálu při zavádění a standardizování obsahu tzv. e-učebnic, které vycházejí z myšlenky e-knih.

Zapojení skupiny žáků je již v tuto chvíli částečně realizováno díky připravovanému modulu Evropské jazykové portfolium (EJP), jehož součástí je i aplikace EJP. Tu připravilo Krajské centrum vzdělávání a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Plzeň ve spolupráci s Národním institutem pro vzdělávání v projektu s názvem Evropské jazykové portfolium v praxi.

Tento krok je zásadní a v mnoha ohledech by mohl přispět k prolomení dosavadní bariéry, která odděluje na internetu komunitu učitelů od komunity žáků. Vznikla by nová úroveň, která by mohla velmi zásadně a kladně v duchu konektivismu ovlivnit české vzdělávací prostředí. Portál by pomohl učitelům stát se průvodcem žáka světem vzdělávání on-line.

Možnosti rozšíření stávajících modulů

Mimo nutné aktualizace volných softwarů, které tvoří vnitřní prostředí jednotlivých modulů (WIKI – Deki Wiki, E-learning – Moodle, Blogy – Wordpress apod.), je nutné se zamýšlet nad dalšími kroky ve vývoji obsahu a propojování těchto modulů s okolím.

Další vývoj lze rozdělit do tří základních rovin. První rovinou je rozvoj uživatelského (ergonomického) prostředí modulů. Tady je myšleno především rozvíjení a vylepšování struktury a funkčnosti ve vyhledávání a procházení modulů.

Druhá rovina úzce souvisí s první a týká se redesignu prostředí v závislosti na vývoji designu portálu a funkcích jednotlivých modulů.

Třetí, poslední rovinou je rozšíření modulů skrze propojování a integraci obsahu z jiných internetových stránek.

DUM

Doposud ne plně využitou možností rozvoje DUM je mnohem efektivnější propojení národního úložiště, tvořeného modulem DUM na Metodickém portálu s evrop-

ským úložištěm digitálních materiálů, představovaným úložištěm Learning Resource Exchange (LRE) na adrese <http://lreforschools.eun.org>.

Zdrojem řady kvalitních DUM jsou zároveň již fungující nebo připravovaná krajská úložiště, která by mohla být účinně propojena s portálem RVP.CZ. Příkladem je krajské úložiště Karlovy Vary, portál www.zkola.cz apod.

Specifickými soubory materiálů hojně využívaných ve školách jsou materiály pro interaktivní tabule. Přirozeně se tak nabízí jako oblast potenciálního rozvoje propojení Metodického portálu s portály, které již dlouhodobě tyto materiály sbírají a podporují. Mezi nejznámější portály patří Veskole (www.veskole.cz) a Activeucitel (www.activeucitel.cz).

E-learning

Jednou z možností, jak využít vytvořené prostředí pro vzdělávání učitelů formou e-learningových kurzů, je otevřít tento prostor dalším vzdělávatelům formou pronájmu/propůjčky pro jejich kurzy. Učitelé naleznou vzdělávací akce na známém místě a vzdělavatelé se starají především o kvalitu obsahu a neztrácejí čas vymýšlením vymyšleného a zkoušením vyzkoušeného.

Dalšími zájemci o široké využití tohoto modulu by mohli být přímo učitelé pro přímou podporu výuky. Uplatnění by našel tento modul především tam, kde se nevyplatí instalace celého LMS prostředí na školní server a chybí ICT technik pro jeho údržbu. Druhou možností je pronájem prostředí přímo vzdělávatelům.

E-learningové kurzy vyvinuté a otestované v rámci projektu Metodika II budou nabízeny i po jeho ukončení. Další kurzy k nim budou postupně přibývat podle toho, jak budou v rámci Národního ústavu pro vzdělávání připravovány.

Možnosti rozšíření o nové moduly

V tuto chvíli již Metodický portál RVP.CZ nabízí metodicky a komunitně zaměřený obsah v jedenácti modulech. Samotné číslo je již natolik velké, že je na místě klást si otázku, zda je takto velký počet modulů únosný pro toto médium, ale i pro samotné uživatele – učitele. Přesto se nabízí ještě několik dalších možností.

Je jistě mnoho dalších oblastí, kterých se tento výčet nedotýká, jako například databáze kurzů pro učitele (DVPP) nebo potřebný a důležitý právní servis pro učitele. Tyto i další myšlenky zatím nejsou rozpracovány tak, aby bylo reálné zveřejnit jejich podobu na Metodickém portálu.

Modul Učebnice

Učebnice je dlouhodobě plánovaný modul, jehož obsahem by měl být úplný a aktualizovaný seznam učebnic a učebních textů s platnou schvalovací doložkou MŠMT.

Učitelům by se tak dostala do rukou kompletní databáze všech schválených učebních textů a učebnic, které budou členěny dle vzdělávacích sekcí a oborů vzdělávání podle platných rámcových vzdělávacích programů.

Přidanou hodnotou pro uživatele bude možnost učebnice hodnotit pomocí hvězdiček známých z ostatních modulů portálu a doporučovat ostatním učitelům formou komentářů.

Modul On-line (webinářové vzdělávací prostředí)

Další z modulů, který je dlouhodobě plánován, bude reagovat na nové trendy ve vzdělávání formou on-line seminářů – webinářů. V on-line seminářích, provozovaných především po pracovní době učitelů, budou probíhat vzdělávací i popularizační setkání se zajímavými osobnostmi českého školství.

V současné chvíli jsme již na Metodickém portálu RVP.CZ vyzkoušeli podobnou aplikaci, freewarovou verzi systému DimDim, která nám ukázala, že by o tuto formu vzdělávání mohl být v budoucnu velký zájem.

Modul Hodnocení (autoevaluace)

Ve spolupráci s projektem IPn Cesta ke kvalitě může v budoucnu Metodický portál učitelům nabídnout modul zaměřený na autoevaluaci škol. Modul bude obsahovat rozcestník na vyvinuté nástroje autoevaluace a podrobný návod na jejich využití.

Modul Burza

Velmi prakticky zaměřený modul „Burza“, který by pomáhal především managementu škol řešit jednoduchou a levnou cestou nákup potřebného materiálu. Modul by umožňoval výměnu, výhodný prodej a nákup učebnic, pomůcek pro výuku a materiálů souvisejících se vzděláváním. Výhodou tohoto modulu by oproti jiným burzám bylo jeho tematické vymezení do oblasti školství.

Rozšíření o nemetodické prvky

V této kapitole bych se rád v rámci textu zamýšlel nad dalšími zajímavými možnostmi přesahů portálu do jiných oblastí než těch metodických.

První možností je zřízení **prostoru pro aktuální informace** ze školství. Učitelé volají po možnosti mimo metodickou pomoc hledat a číst i výčet důležitých novinek z jejich rezortu. Nabízí se tu spolupráce s portály jako www.eduinfo.cz, www.ceskaskola.cz a mnoha dalšími.

Dalším moderním prostorem pro komunikaci jsou **sociální sítě**. V budoucnu by mohlo probíhat jejich další postupné propojování s Metodickým portálem RVP.CZ. Média jako Facebook, Twitter nebo nově zavedené Google plus umožňují efektivní sdílení obsahu Metodického portálu.

Již v tuto chvíli na portálu odkazy na některé sociální sítě naleznete. A můžete sdílet obsah portálu na své oblíbené síti.

Metodický portál RVP.CZ obsahuje nástroj, který by v budoucnu mohl výrazně pomoci v **profesním rozvoji pedagogických pracovníků**. Je jím modul Digifolio, který již teď umožňuje vytvořit svůj osobní pohled a zveřejnit on-line životopis a podobně jako u portfolií shromáždit své osobní dokumenty archivující důležité profesní milníky v on-line dostupné podobě.

S ukončením projektu financovaného z ESF a státního rozpočtu je nutné se zamýšlet i nad dalším financováním tohoto nemalého média. Jednou z možností je využít **prostor Metodického portálu pro reklamu**. Ta umožní získat prostředky nutné k dalšímu provozu tohoto média.

Důležitou oblastí vývoje je uzpůsobení a optimalizace stránek Metodického portálu RVP.CZ pro **mobilní zařízení, smart telefony a tablety**, tak aby se zjednodušilo zobrazování a vyhledávání zdrojů z portálu v těchto zařízeních.

Nemalým úkolem s rostoucí návštěvností portálu a s neustálým přibýváním nových funkcí je i jeho **hardwarové řešení** s přirozeným navyšováním rychlosti a způsobu připojení serverů portálu na internet, které optimalizuje přístupnost a rychlost pro využívání tohoto média uživateli.

Co je potřeba pro další vývoj?

Podpora odborné veřejnosti (předně MŠMT)

Pro úspěšné pokračování Metodického portálu RVP.CZ je nutná neustálá podpora odborné veřejnosti, předně podpora ze strany zřizovatele a realizátora projektu, kterým je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

Bez finančních prostředků a zachování realizačního týmu je další osud portálu velmi nejistý. Především návštěvnost a aktivní zapojení uživatelů-učitelů může pomoci k trvalé udržitelnosti růstu obsahů databází jednotlivých modulů.

K tomuto účelu byly v průběhu roku 2011 podány na MŠMT minimálně tři varianty rozvojových projektů IPn, které obsahovaly aktivity na podporu a rozvoj obsahů Metodického portálu RVP.CZ. Dále byl připraven dokument k udržitelnosti Metodického portálu obsahující výčet nejnutnějších finančních prostředků pro roční provoz, který byl předložen příslušné skupině, a jako poslední krok byla podána žádost o prodloužení projektu do konce roku 2012.

Realizační tým věří, že alespoň některá z těchto aktivit pomůže provozovat a rozvíjet Metodický portál RVP.CZ i v následujícím období dle výše uvedených plánů.

Realizační tým projektu Metodika II

Současný realizační tým z divize VÚP

Manažer projektu

Lukáš Križko

Zástupce manažera projektu

Martina Kupcová

Poradci projektu

Karel Tomek

Ondřej Neumajer

Asistentka

Jana Plachá

Klíčová aktivita Metodické příspěvky (Články, DUM, Odkazy, AudioVideo)

Petr Valenta

Petr Šimek

Saša Dobrovolná

Dana Svobodová

Jiří Hruška

Tereza Hubená (dříve Bížová)

Zdeněk Chalupský

Klíčová aktivita Technologie ve vzdělávání (Wiki, Diskuze, Blogy, Digifolio)

Pavčina Hublová

Jan Šperl

Jindřich Strejček

Lenka Urbanová

Lucie Slejšková

Jana Kneřová

E-learning

Daniela Růžicková

Vojtěch Hurych

Martin Klzo

Jana Přinosilová

Korektoři

Vendula Hlavatá
Jan Klufa
Kateřina Janošková
Jakub Horálek
Jan Tupý

Techničtí pracovníci

Stanislava Srpová
Jiří Prošek
Danuše Bubeníková
Jana Paroulková
Olga Langová

Programátoři

Marek Drahovzal
Zdeněk Soukup
Petr Vlasák

Současný realizační tým z divize NÚOV

Eva Rathouská Grmelová
Libuše Burešová
Lukáš Hula
Pavla Bartošková
Dana Batelková
Renata Drábová
Martina Kaňáková
Gabriela Blažková
Zoja Franklová

Zástupci projektu za MŠMT**Věcný manažer projektu za MŠMT**

Jana Spilková

Finanční manažer projektu za MŠMT

Jitka Prášilová
Hana Lehovcová

V projektu Metodika II dále pracovali

Zdeněk Slejška, Stanislava Andršová, Tomáš Hušek, Ondřej Nešpor, Štěpánka Švejdová, Bedřich Taláb, Kateřina Pellová, Alena Černá, Petr Wlazlo, Jiří Hrma, Josef Vlach, David Pokorný, Markéta Pešková, Dan Franc, Dominik Felner, Lucie Poláková, Barbora Tichavová, Eva Renzová, Eva Vacková, Miroslav Vachek, Ondřej Klejch ... a mnoho dalších, kterým děkujeme za jejich přínos a spolupráci.

METODICKÝ PORTÁL - příležitost pro učitele
Sborník k závěrečné konferenci projektu Metodika II

Konference proběhla 9. listopadu 2011 v Praze.

Kolektiv autorů

Vydal:

Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP a divize NÚOV

Tisk:

STUDIO TRINITY, s. r. o., Dolní Novosadská 742/65A, 779 00 Olomouc, Nové Sady

Jazyková korektura:

Jan Klufa, Vendula Hlavatá a Kateřina Janošková

Grafické zpracování:

Michal Kalaš

Vydání:

první, Praha 2011

ISBN 978-80-87063-47-7